

EL CONSERVADORISME CATALÀ A LA SEGONA REPÚBLICA

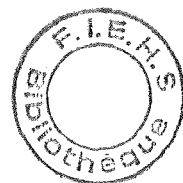
-Un estudi de la Lliga Regionalista (Catalana) a través de "La Veu de Catalunya"-

TESI DE DOCTORAT DE
Bernat Muniesa Brito

Director

Dr. Antoni Jutglar Bernaus

BARCELONA, setembre 1980

P A R T   I V

CAP A LA DESFETA. LA LLIGA CATALANA I LA
SEVA ACOMODACIÓ AL BIENNI NEGRE. MILITANT
AL FRONT CATALÀ D'ORDRE.

INTRODUCCIÓ

Entrem ara a la darrera recta del treball. La recta històrica que porta cap al tràgic desenllaç de la guerra civil promoguda per l'aixecament militar del 18 de juliol del 1936, secundat per totes les forces de la reacció social i política.

El que calia demostrar respecte a la Lliga Catalana ha estat ja concretat: la seva oposició a les iniciatives reformistes del republicanisme, i per extensió a la aprofundiment de l'autonomisme a Catalunya, puix la llei dels Contractes de Conreu tingué el valor històric d'una culminació que posa de manifest, per una banda, al conservadorisme català com a força tremendament reaccionària, capaç d'alinear-se amb els seus símils de Catalunya en fora, puix estava motivada pels mateixos impulsos sociològics que aquells, i per l'altra, la concepció limitadora que les forces polítiques espanyolistes tenien del fet autonomista. Uns i altres es combinaren per, com a mínim, frenar l'autonomia, i fins i tot, les forces polítiques instal·lades al Poder aprofitarien els fets d'Octubre per a liquidar l'autonomisme, o de fet minimitzar-lo a un nivell irrisori, quan després sotmetre'l a l'humiliació d'una administració militar i castellanitzant.

Els fets del "6 d'Octubre" assenyalen el punt de partida d'aquesta part final del treball. Part en la que intentarem analitzar l'actitud dels homes de la Lliga Catalana davant els esmentats fets, respecte als quals es referiran una i altra vegada en forma acusatòria contra les esquerres alimentant la radicalització de la lluita de classes, que tindria com a

dramàtic desenllaç el 18 de juliol del 1936.

Tanmateix tractarem de veure l'acomodació del conservadorisme catalanista al llarg de l'any 1935. Any de predomini progressiu de la reacció espanyolista, dirigida no només contra l'autonomisme de Catalunya, sinó també contra la mateixa Constitució de la República, amb l'objectiu de modificarla substancialment.

I dins d'aquell any del 1935, la Lliga Catalana pugnaria per a tenir, per decret, és a dir, a dit, la responsabilitat de l'Administració de la Generalitat.

És en aquesta part on hem utilitzat diverses conferències i discursos dels principals homes de la Lliga Catalana com a pauta, en uns moments històrics que, postrerament, tornarà a aixecar-se la figura política de Cambó, per a decaure ràpidament.

Finalment, arribarem a l'espai final: les eleccions de febrer del 1936 i llurs conseqüències, amb el resultat, per a la Lliga Catalana, d'una perspectiva de desfeta final.

Superada momentàniament, per la repressió, la conflictivitat promoguda per la llei de Contractes de Conreu, amb els dirigents de la Generalitat i dels rabassaires empresonats, la situació social fou més propícia per a l'activitat de la Lliga Catalana, i més assossegadament els seus dirigents desenvoluparen una tasca de gran activitat ideològica-política, sempre amb els ulls posats en la governació de Catalunya.

EL 6 D'OCTUBRE DEL 1934

Els diversos governs dirigits pels radicals des de les darreres eleccions legislatives actuaren de tap davant les dretes conservadores, galvanitzades per llur guany electoral. Però, el reformisme dels radicals lerrouxistes va anant-se diluint entre les pressions d'aquelles dretes involucionistes i el dèbil reformisme dels radicals, sobre els quals pesava indubtablement el fet d'haver estat una de les forces polítiques que contribuïren a portar el règim republicà. Les altres forces reformadores -republicans d'esquerres i socialites- havien estat foragitades del Govern per les eleccions, i en conseqüència els radicals eren l'única organització, d'entre els partits guanyadors, que tingué aquell estigma de l'esperit del 14 d'abril.

Però, lentament, el radicalisme lerrouxiste anirà cedint. Molt lentament, és veritat, però inexorablement fins arribar a creuar el "Rubicón" d'admetre ministres de la CEDA dirigida per Gil Robles. En el curs d'aquest procés de gradual debilitació radical davant la pressió dretista, el partit hauria àdhuc de trencar-se, i la fracció dirigida per Martínez Barrio esdevindria en una nova formació política, a mig camí entre el radicalisme i el socialisme.

El Govern Samper, tan breu, encara fou el darrer intent de mantenir aïllada la dreta cedista, i el seu paper respecte la qüestió de la llei de Contractes de Conreu fou ambigu. D'una ambigüetat que malgrat tot havia permés que, d'una o altra forma, pros-

perés l'acció reformadora de l'Esquerra Republicana al camp català.

Però, en anunciar-se el 4 d'octubre del 1934 la composició d'un quart Govern presidit per Lerroux, -que succeïa a Samper- quedava patent que el vell líder radical havia cedit a les pressions dretistes, donant entrada al Govern a membres de la CEDA.

Aquest quart Govern Lerroux tingué la següent composició:

Cap del Consell de Ministres :	Lerroux (Radical)
Ministre d'Estat :	Samper (Radical)
Ministre de Justícia :	Aizpún (CEDA)
Ministre de Guerra :	Hidalgo (Radical)
Ministre d'Hisenda :	Marraco (Radical)
Ministre de Governació :	Vaquero (Radical)
Ministre de Marina :	Rocha (Radical)
Ministre d'Instrucció Pública:	Villalobos (Liberal-demòcrata)
Ministre d'Obres Públiques :	Cid (Agràri)
Ministre de Treball, Sanitat i Assistència Pública :	Anguera de Sojo (CEDA)
Ministre d'Agricultura :	Jiménez Fernández "
Ministre d'Indústria i Comerç:	Orozco (Radical)
Ministre de Comunicacions :	Jalón (Radical)

La presència dels ministres de la CEDA fou el signe, per a les esquerres reformistes -i també per a una part de les revolucionàries-, de la ruptura de l'esperit del 14 d'abril. La conseqüència immediata va ésser l'aixecament revolucionari d'Astúries i la proclamació a Catalunya, per Companys, de "l'Estat Català dins la República Federal Espanyola". Definint el marc europeu, per ajudar a entendre la gran sensibilització de les esquerres espanyoles, Molas escriu:

"... fou el senyal extern que no sols el programa republicà queda-

va molt malparat, sinó que fins i tot les institucions republicanes estaven en perill. La desconfiança quant a l'acceptació de la voluntat democràtica de la dreta espanyola, l'ascens de Hitler al poder a Alemanya l'any anterior i la dissolució el febrer del partit Socialista a Àustria per Dollfuss, d'una significació semblant a la de Gil Robles, provocaren el socialisme a la insurrecció..." (1224).

Referint-se a l'actitud de Lerroux de donar entrada al Govern a gent de la CEDA, un manifest de Izquierda Republicana digué:

"Izquierda Republicana declara que el hecho monstruoso de entregar el Gobierno de la República a sus enemigos, es una traición. Rompe toda solidaridad con las instituciones actuales del régimen y afirma su decisión de acudir a todos los medios de defensa de la República" (1225).

El 4 d'octubre del 1934, una editorial de El Socialista, de Madrid, titulada ¿Está ya resuelta la crisis? (1226), entre altres coses, deia:

"Transigir con la CEDA en el poder es conformarse buenamente con una restauración borbónica... ¿Se avienen a eso los republicanos? Nosotros, no. Seguimos siendo intransigentes en alto grado ... La degradación republicana ha llegado al límite previsto, y, asumiendo la responsabilidad de nuestras palabras y nuestros actos, revaloramos nuestras palabras de ayer: Ni un paso a trás..." (1227).

Finalitzada la crisi, amb la formació del Govern amb l'entrada dels cedistes, l'agitació fou considerable a Barcelona. El Govern de la Generalitat es trobà dividit entre el radicalisme feixistitzant del conseller de Governació, Dencàs, i el mateix president de la Generalitat, Companys. El primer partidari de proclamar "l'Estat Català independent", articulat sota un govern totalitari, confirmant aquelles sospites que Hurtado tingué uns mesos enrera respecte el "jove Dencàs". En front, Companys acabaria proclamant "l'Estat Català dins la República Federal Espanyola", anunciat en una allocució feta a la Plaça Sant Jaume el vespre del 6 d'Octubre del 1934, en la qual digué, entre altres coses:

"... Les forces monarquitzants i feixistes que d'un temps ençà pretenen de traïr la República han aconseguit llur objectiu i han assaltat el Poder ... La Catalunya liberal, democràtica i republicana no pot estar absent de la protesta que triomfa arreu del país ... En aquesta hora solemne, en nom del poble i del Parlament, el Govern que presideixo assumeix totes les facultats del Poder a Catalunya, proclama l'Estat Català de la República Federal Espanyola, i en restablir i fortificar la relació amb els dirigents de la protesta general contra el feixisme, els invita a establir a Catalunya el Govern Provisional de la República..." (1228).

Al mateix temps que a Catalunya es produí aquest moviment, esclatava a Astúries una insurrecció revolucionària en la que convergiren la UGT i la CNT.

En canvi, aquesta última organització, a Catalunya, no va incorporar-se globalment a recolzar la crida de Companys, feta en nom del "liberalisme". El que no vol dir que membres de l'organització, individualment, no participessin. De fet, la vaga general fou total a partir del dia 5.

Simultàniament, a l'Ajuntament de Barcelona, l'alcalde, Carles Pi i Sunyer, convocà els regidors per a sotmetre a llur adhesió una declaració de recolzament de la proclamació del president de la Generalitat, obtenint 22 vots a favor contra 8. Aquests foren els del grup de la Lliga Catalana, encapçalats per Duràn i Ventosa.

En no participar plenament la CNT, el moviment quedà amputat, a Barcelona, d'un element fonamental, i fou dominat per les forces militars dirigides pel general Batet, que haurien de trobar forta resistència al CADCI.

El Govern Central proclamà l'Estat de Guerra a tot el país, i la repressió següent, forta a Barcelona, fou sentzillement duríssima a Astúries.

Adhuc Azaña fou detingut, i posteriorment inculpat en un procés en el que malgrat tot^{no} va poder-se li provar cap de les acusacions d'haver organitzat la rebel·lió del 6 d'Octubre (1229).

Des de la perspectiva que dóna el pas del temps, cal preguntar-se si les esquerres no varen precipitar-se en llur actitud insurreccional a Catalunya i a Astúries, que tingué com a causa explicitada aleshores el fet de l'entrada de la CEDA al Govern de la República, com ja hem vist. Perquè, de fet, la CEDA, com

a institució política i el mateix Gil Robles, com a dirigent màxim, havien ja -igual que la Lliga Catalana- acceptat el marc institucional de la República, i així ho exposa clarament Gil Robles en els seus escrits posteriors (1230), a l'igual que abonen aquesta tesi els discursos fets pel líder cedista pronunciats entre el 23 de desembre del 1934 i el 10 de novembre del 1935, en els quals l'acceptació de la República és un fet molt clar. Encara es detecta en els discursos de Gil Robles un tarannà mínimament democràtic que apareix en franca contradicció, en canvi, qmb les manifestacions de Calvo Sotelo i el seu "Bloque Nacional", la perspectiva del qual era instaurar, en primer lloc, un règim totalitari, per a possibilitar, en una segona etapa, la restauració monàrquica. Aquesta idea del "Bloque Nacional" -organització fundada unes setmanes després dels fets d'Octubre, és a dir, al desembre del 1934- aglutinava sectors com Renovación Española, els demencials "Legionarios", d'Albiñana, i els grups tradicionalistes, tots ells dominats per l'esperit de "Dios, Patria, Rey". Per a aquesta dreta ultra, distanciada de la representada per la CEDA, -aproximadament a la mateixa distància que la Lliga Catalana- l'Estat espanyol es trobava -i per justificar-ho es referien als fets d'Octubre- en "guerra civil". En una guerra civil que enfrontava, per una banda, a "la España eterna", i per l'altra al "marxisme" -segons expressions del mateix Calvo Sotelo. Preocupació fonamental d'aquest conjunt polític fou poder demostrar el fracàs total de la "contemporitzadora" CEDA en la seva política de procurar "reformar" la República. Ells mateixos es presentaven com a "exèrcit de reserva" per a quan es produís la "banarrota" de la política cedista. Per això, en el càlcul polític de Calvo Sotelo fi-

gurava la presa violenta del poder utilitzant l'Exèrcit, instaurant inicialment un Estat totalitari, no feixista, però fortíssimament impregnat de corporativisme, a l'estil Salazar a Portugal, per a gradualment propiciar la tornada de la Monarquia. De fet, aquest càlcul polític era una previsió del que hauria d'ésser posteriorment la Dictadura Franquista. Només que el Caudillo i el seu règim de "transició" perduraren durant quasi quaranta anys, i deixaren pas a la restauració monàrquica pràcticament amb la desaparició biològica del dictador.

La CEDA i la Lliga Catalana, que defensaven el mateix ordre social que el "Bloc Nacional", en canvi, havien acceptat el marc republicà. Volien modificar la Constitució i fer-la a la seva mida conservadora.

Aquesta voluntat modificadora fou el que excità les esquerres reformistes, i donà, momentàniament, per exemple, la direcció del socialisme a la seva fracció més esquerrana, fortament implantada a Astúries.

Naturalment, la insurrecció popular, circumscrita a Astúries i a Catalunya -i encara a Catalunya marcada del recolzament de la CNT-, va fracasar i el Govern Lerroux-Gil Robles prosseguí la seva existència, en la perspectiva d'una reforma constitucional que no podia tenir lloc abans del 9 de desembre del 1935, des de un punt de vista jurídic.

LA LLIGA CATALANA I EL "6 D'OCTUBRE"

Els esdeveniments conflictius, normalment, tenien la virtut de desconcertar políticament la Lliga

Catalana, sempre tan calculadora en les seves opinions i activitats, dominades per un verbalisme, encara, consensualista, intentant camuflar la seva naturalesa classista. La seva actitud fou de condemnaió total dels fets insurreccionals, i encara que pràcticament no havien tingut temps de tornar al Parlament de Catalunya, en l'esmentada reunió de l'Ajuntament barceloní, Duràn i Ventosa posà de manifest la seva negativa a adherir-se a la proclamació, per Companys, de "l'Estat Català dins la República Federal Espanyola".

La posició "oficial" del partit conservador català es manifestà obertament a la sessió parlamentària del 9 d'octubre del 1934, celebrada a Madrid, en un ambient de crispació, i amb l'absència quasi total dels diputats d'esquerres. L'ambient és precisat per Pla:

"Cuando la sesión se abre, los bancos izquierdistas están casi todos vacíos. En cambio, reaparecen en el hemeciclo los diputados nacionalistas vascos. Cuando el Gobierno entra en el salón y sube al estrado presidencial... se produce una ovación apoteósica. Los diputados aclaman al Gobierno y lanzan repetidos vivas a España, a la República y a Cataluña española" (1231).

En aquest ambient, el cap de Govern, Lerroix, va referir-se als fets insurreccionals, fent en el seu discurs, més indidència en els fets de Catalunya que en els d'Astúries i Euskadi:

"... yo tento la seguridad de que la inmensa mayor parte de

Cataluña, cuando no esté aherrojada por el sectarismo, se levantará a defender a España, naturalmente pensando en su propia personalidad y en sus libertades" (1232).

Després d'assenyalar que no pensava anar contra aquestes "libertades", anunciava la seva disminució:

"En la Constitución y en el propio Estatuto de establecen los modos de modificar aquello que no sea compatible con la conciencia nacional" (1233).

Concretant la seva proposta d'abast intermig, de la forma següent:

"... preparaos a modificarla -es refereix al autonomisme català-, pero no a atropellarla, porque entonces os iríais a igualar con los que están en el lado opuesto" (1234).

Parlà a continuació Gil Robles, qui proposà suspendre per breu temps -segons l'article 58 de la Constitució- l'activitat parlamentària, desfilant a continuació els principals líders polítics presents, tots dretans:

"... la Cámara fue, en estas horas, un todo unido y homogéneo y una expresión auténtica del pensamiento y el sentir de la inmensa mayoría del país. Desfilaron, en el debate, una tras otra, las diferentes figuras parlamentarias y todas hablaron en elevados tonos de patriotismo y de cohesión. Puede ser un testimonio

de lo que decimos, de un lado, las palabras de José Antonio Primo de Rivera; del otro, las del señor Ventosa..." (1235).

El líder de la Lliga Catalana prengué la paraula enmig d'una notable expectació, encara que ningú dubtava de la seva postura procliu a l'espanyolitat. Confirmant això, el que fou darrer ministre d'Hisenda del rei, definí la naturalesa del "moviment" insurreccional a Catalunya:

"... no ha sido el de Cataluña un movimiento del pueblo catalán, que ni aun movido por un instinto obcecado o equivocado se levantara contra España... Para mí lo que revela claramente el carácter del movimiento es que, al lado de los elementos catalanes, se destacaba la presencia, y aun diría la presidencia, de muchos elementos políticos españoles, no catalanes, demostrando de manera inequívoca que lo que se buscaba, no era una finalidad de Cataluña, sino una finalidad destructora de toda la vida de España. (Aplausos)" (1236).

I després d'aquest intent de globalitzar totes les esquerres de l'Estat en la qüestió, amb clares referències a Azaña, Ventosa prosseguí:

"... y tengo empeño en decir que al lado de los que dirigieron desde la Generalidad aquella proclama no estaba la opinión de Cataluña, que estaba ausente la mayoría de los representantes en Cortes de Cataluña que seguimos formando parte del Parlamento español. (Muy

bien). Y diré todavía más: que habíamos manifestado explícitamente nuestra disconformidad en actos públicos; y aún agregaré... que en la misma noche en que se produjo el choque sangriento en Barcelona, los representantes de nuestro partido en el Ayuntamiento, en un acto admirable de civismo, no fueron con sus ausencias a marcar la disconformidad, sino con su presencia y con peligro de su vida, a votar contra la adhesión a la proclama de la Generalidad. (Muy bien. Grandes aplausos). (1237).

I oblidant el seu antic antagonisme amb el lerrouxisme -durant dècades l'enemic fonamental del catalanisme històric-, Ventosa i Calvell expressà la seva adhesió a Lerroux:

"Porque esto comprueba -referint-se a la proclama en que Lerroux declarava l'Estat de Guerra- que el Sr. Presidente del Consejo de ministros, al lado de un atributo esencial del gobernante, que es el de la fortaleza, ha tenido un atributo más difícil de conseguir, que es el de la serenidad" (Muy bien) (1238).

Per, finalment, adoptar l'actitud col.laboracionista amb el Govern per a refer "l'ordre" a Catalunya:

"... yo le digo que puede contar su señoría con el concurso de la minoría regionalista y de la masa importantísima de opinión catalana que nosotros representamos; que creo importa mucho a España en el en estos momentos no sea el restablecimiento de la paz en Cataluña una obra de im-

posición y de violencia, sino que a ella colaboremos en primer término aquellos que genuinamente, auténticamente, representamos una parte importante de opinión catalana" (1239).

L'oferta de la Lliga Catalana no va ésser immediatament recollida, puix l'autonomia de Catalunya quedà, de fet, en suspens, a l'espera de les decisions governamentals. Per altra banda, la llei de Contractes de Conreu, motiu de grans clarificacions polítiques, fou suspesa el 23 d'octubre del 1934 pel general Batet.

Cambó: promotor de repressions

La insurrecció d'Astúries tingué un caràcter eminentment social. Els fets de Catalunya, una naturalesa més política. Però les dretes espanyoles, àdhuc, la Lliga Catalana, captaren l'essència revolucionària d'aquells fets, valorats des d'un mateix punt de vista: eren dues variants de la mateixa revolució: marxisme + separatisme, en formulació precisa de Calvo Sotelo. Per això, els principals líders de les dretes no governamentals del moment demanaren repressions exemplars. Pla concreta la situació amb aquesta perspectiva:

"... Había sido una revolución y como tal había de enfocarse para comprenderlo. Sin embargo, el tratamiento que se dará al fenómeno será como si hubiera sido una algarada y una algarada cualquiera. Las consecuencias de este error serán incalculables..." (1240).

vençuda amb una brutalitat extraordinària, conduint les accions bèl·liques i consegüent repressió, des de Madrid, el general Franco, incorporat per Gil Robles a la direcció de l'Exèrcit. La carnisseria asturiana, especialment als humils mitjans de la mineria, és un fet que encara es recorda ara, després de més de cinquanta anys. Fou per indicació del futur Caudillo que s'utilitzaren forces de la Legió. En canvi, Pla veu els fets de forma diferent: la presència de Franco era per ell un factor de tranquil·litat:

"El proceso de las operaciones militares para vencerla -es refiere a la insurrección d'Astúries-, fue una obra maestra del general Franco, que supo sacar de una organización militar destrozada por la política del bienio, un rendimiento notabilísimo. La presencia en el Ministerio de la Guerra de una cabeza de jefe y una voluntad de español, fue notada por la opinión rápidamente con visible satisfacción" (1241).

I entre aquelles opinions que es felicitaven per la "lluïda" actuació repressora de l'Exèrcit figurava la de Cambó. En efecte, el 5 de novembre del 1934, digué, el capdavanter de la Lliga Catalana, alineant-se amb l'estat d'ànim de la gran dreta espanyola:

"Eran muchos los que se preguntaban en España: El día que tenga que ponerse a prueba el Ejército, después de todo lo que se ha hecho con él, ¿responderá? Y al estallar el movimiento revolucionario del día 5 de octubre supimos que el Ejército respon-

día con una lealtad, con una decisión y con una eficacia que algunos, los más optimistas, podrían sospechar, pero seguramente que la realidad superó sus ilusiones. (Muy bien)" (1242).

Però Cambó, aquell dia 5 de novembre del 1934, digué al Parlament espanyol altres coses. Va fer l'e-
logi classista a l'Exèrcit i de la seva repressió brutal a Astúries, calculada pel general Franco com si fos un exercici assagístic del genocidi que començaria el 18 de juliol i que duraria pràcticament durant quaranta anys. En Cambó aquell dia va demanar repressió duríssima contra els insurrectes. Veiem-ho:

"... Continuan siendo una gran realidad aquellas afirmaciones de Angel Ganivet que hace más de cuarenta años, cuando definió el carácter español en relación con la Justicia diciendo que el español, primero se siente justiciero y quiere castigar muy duramente, pero inmediatamente se siente piadoso y quiere borrar por el perdón la pena que los Tribunales han impuesto ..." (1243).

I després de recollir la idea d'un dels "ortodoxes" espanyols més preclars, Ganivet, Cambó passa a concretar:

"Yo no quiero que se agraven las penas, y o pediría, quizás, que se disminuyeran las penas, pero al mismo tiempo pediría que se procurase que fueran más eficaces los procedimientos de urgencia, que ya en su comienzo empiezan a viciarse, no siendo tan expeditos como debían ser..."(1244).

Tenint en compte que els procediments d'urgència voltaven entorn a la possibilitat de penes de mort, Cambó, puix, volia duresa, és a dir, execucions. La qual cosa encaixa bé amb la naturalesa de la seva ideologia dretista. Fet el descobriment que una República podia ésser tan conservadora i tan repressiva com una Monarquia, Cambó demanava aquell caràcter a la República establerta a Espanya el 14 d'abril del 1931, sota un esperit de reformes. La imatge de Thiers a França després de la insurrecció de la Comuna, planejava juntament amb les paraules de Cambó:

"Yo pediría a todos los señores diputados que nos comprometiéramos a que el día en que se discuta la reforma constitucional se establezca en ella un precepto que dificulte la concesión de amnistías en España para los delitos que se llaman políticos y sociales aunque vayan acompañados de las manifestaciones máximas de la delincuencia" (1245).

Demanà, doncs, un consens de duresa, i parlant com un autèntic fiscal, exigí el líder de la Lliga Catalana:

"Para esos delitos no hay más pena eficaz que la pena de muerte, porque todas las demás penas vienen canceladas a los pocos meses por una amnistía... ¿Creéis, señores diputados, que cualquier pena que no sea la de muerte -que todos hemos de tener interés en que no se prodigue- tiene ejemplaridad alguna?" (1246).

Afortunadament per a les forces socials implicades en els processos oberts contra el moviment in-

surreccional, el Govern de Lerroux i de Gil Robles es mostrà molt més moderat que Cambó; potser pressionats pel President de la República, Alcalá-Zamora. Però, fos el que fos, quedaven per a la història aquelles paraules brutals de Cambó.

UNES DRETES DIVIDIDES

Potser mai com en aquells moments les dretes, que en aquella conjuntura de finals del 1934 dominaven la situació política, posaren de manifest llur divisió interna. Per una banda, la dreta instal·lada pròpiament al poder polític, especialment les representades pel tàndem Lerroux-Gil Robles, i per l'altra aquelles agrupades al "Bloque Nacional" fundat per Calvo Sotelo, i dins el qual figuraven homes tan reaccionaris com l'anticatalà visceral Goicoechea. I enmig, oscilant entre unes i altres, la Lliga Catalana.

Aquell mateix 5 de novembre del 1934 l'esmentat Goicoechea demanava la "dictadura", en un discurs que tingué la mateixa fibra reaccionària que el de Cambó. Només que Goicoechea a més de penes de mort, parlava de "dictadures":

"¿Qué es lo que en este momento anhela el país entero para que no se repitan catástrofes como la actual?. Pues hay que decirlo con franqueza entera, con claridad y rotundidez: Lo que anhela el país es que desandéis todo lo andado desde el 14 de abril de 1931 (Rumores); lo que anhela el país es una obra de rectificación y de enmienda, una

obra en que edificuèis todo lo que se destruyó, para que España vuelva a ser lo que era". (1247).

Cambó, en canvi, malgrat demanar penes de mort, es conformava amb modificar la Constitució, però ambdós, navegaven dins les mateixes aigües reaccionàries aquells dies del 5 de novembre del 1935, quan, desencantats per la manca d'eficàcia repressiva del Govern, feia Cambó extensiu el seu desencant a tot el país:

"Hay un hecho, señores del Gobierno, que no se os puede ocultar y yo no cumpliría mi deber si no lo proclamara aquí; es el siguiente: que el día 9 de octubre a hoy, el estado de conciencia de la sociedad española, por lo menos, en cuanto yo lo conozco, ha sentido un desencanto lamentable" (1248).

En l'operació d'atac combinat contra el Govern dretista (!) de Lerroux-Gil Robles no podia faltar la intervenció de Calvo Sotelo, el qual començà l'ofensiva dialèctica recolzant, precisament, Cambó:

"Jamás Gobierno alguno, señor Lerroux, lo decía ayer don Francisco Cambó, logró la suma de adhesiones y de fervores que logró S.S. desde el 5 de octubre. De entonces acá, el ambiente popular ha ido entibiándose y en lugar de aquel entusiasmo en grandes zonas del país, sólo hay desesperanzas y desánimo. (1249).

Calvo Sotelo també volia repressió extrema, i això encara podia fer-ho el Govern, doncs sinó:

"Hoy, los elementos revolucionarios se están rehaciendo espiritual y moralmente a marcha vertiginosa; hoy, los elementos revolucionarios no se consideran derrotados y sí, tan sólo, en un compás de espera, como dijeron los mismos mineros de Asturias en el momento de pactarse esa rendición, sostenidos por algo o por alguien que no es fácil definir, por algo o por alguien misterioso, por un fluido magnético que emana no sé de que alturas invisibles, que a todos cerca y aprisiona, con las fibras sutiles de una traición antiespañola" (1250).

El mateix Pla, testimoni excepcional dels fets des del seu observatori periodístic, perfilava el 1940 la situació que seguí els fets revolucionaris d'octubre, i que tant exasperava Goicoechea, Cambó i Calvo Sotelo:

"... los vencidos del 6 de octubre encuentran en las zonas grises de la opinión una ayuda y un apoyo decisivo. Se hacen públicamente cuestionaciones para los presos, para los exiliados. Los elementos de la burguesía que contribuyeron a ellas, verán salvada la vida unos meses más tarde... !el 18 de julio de 1936! (1251).

Per a les forces socials representades, en aquella conjuntura, per Goicoechea, Cambó i Calvo Sotelo, les debilitats del Govern i la "traïció" d'Alcalà-Zamora -el "fluido magnético" paralitzant al qual es referí Calvo Sotelo-, preparaven el camí per a la sublevació militar del 18 de juliol del 1936. I això pot

ser cert, però el fons de la qüestió es que tots ells desitjaven ja a 1934 un càstig exemplar, una anticipació de la repressió franquista. Mes el Thiers del moment era Lerroux, i Lerroux no era pas en Thiers. Pla ens ho aclara amb la seva peculiar claretat:

"La opinión hubiera deseado que Lerroux se hubiera convertido en el Thiers legendario de 1871" (1252).

Les dretes no governamentals, en aquells moments, varen veure la gran possibilitat d'establir una "República de tipus corporativista," és a dir, sense esquerres, sense organitzacions obreres ni populars, la qual cosa, probablement, hagués avançat l'esclatament de la guerra civil.

LA LLIGA CATALANA I LA SEVA ACOMODACIÓ AL
 RÈGIM DE PROVISIONALITAT AUTONÒMICA
 =====

El tema de l'autonomia de Catalunya es constituí ràpidament en el centre de l'atenció repressora de totes les dretes parlamentàries espanyoles. Però opinaven diversament. Hi ha un bloc, integrat per les dretes extremes, representades per Calvo Sotelo, Goicoechea, Honorio Maura i Primo de Rivera, partidari de la liquidació, sense més de l'autonomia, i de la "reintegración de Cataluña al seno patrio". L'altre, impulsat, des de l'ombra, pel mateix president de la República, Alcalá-Zamora, i manifestat a través del cap de Govern, Lerroux, el seu Partit Radical, i també la CEDA, tots ells partidaris d'una supressió eventual de l'autonomia i la conseqüent reelaboració de la mateixa sobre unes bases molt més restringides. I finalment la Lliga Catalana que, si en la qüestió del càstig a imposar als sublevats d'octubre es mostrà coincident amb la dreta més extrema, ara, ací, des del primer moment, defensà la tesi que el Govern no havia d'identificar la Generalitat amb l'Esquerra Republicana. La Lliga Catalana veia la possibilitat d'un accés al poder autonòmic. Accés que es produiria, però no en la forma immediata que els homes de la Lliga Catalana volien.

DAVANT EL FUTUR DE LA GENERALITAT

El primer impuls del Govern Lerroux fou humiliant per a Catalunya. Probablement més humiliant que

si amb un decret haguessin resolt dissoldre la Generalitat, tal com volia la dreta extrema. Aquest fet paradoxal, que fa dubtar de si Lerroux volia salvar la institució o bé humiliar-la, portà a la presidència de la Generalitat al coronel Jiménez Arenas, -i a l'alcaldia de Barcelona al també coronel Herrera-, Amadeu Hurtado, observador atent dels fets, els valorà així:

"En pocs dies havíem saltat als temps de la Dictadura amb totes les funcions polítiques de Catalunya en mans de militars que anaven a governar en estat de guerra i amb censura, ... La nostra gent estava indignada de veure que un coronel d'infanteria governava militarment Catalunya... i que al mateix temps s'anaven retirant de la Generalitat els serveis que li havia traspassat l'Estat i es dissolia el Patronat de la nostra Universitat autònoma" (1253).

Per altra banda, en el Govern de Madrid, l'antic regionalista Anguera de Sojo, ara ministre del Govern com a membre de la CEDA, passava a ocupar-se de "pensar sobre la situació de Cataluña".

En poques paraules, el Govern sota una aparent actitud de tolerància i respecte al fet autonòmic, intentava escarmentar momentàniament Catalunya. Humiliant-la. No poden tenir un altre sentit les mesures preses quasi a l'endemà del 6 d'Octubre del 1934. Després, l'huliliació donaria pas a una etapa de controlada recuperació d'una autonomia absolutament minvada.

La Lliga Catalana, com sempre passa amb les ac-

tituds conservadores en molts moments greus de la política, deixà passar uns dies abans de pronunciar-se sobre la "lerrouxada", però finalment hagué de fer-ho a finals d'octubre del 1934, a través del Manifest de la Federació de Joventuts i Secció Escolar, publicat a "La Veu de Catalunya" del 24 d'octubre del 1934 (1254). Aquest manifest tingué quatre apartats de títols ja significatius: "La nostra fe en Catalunya", "Afany de continuïtat i superació", "No som separatistes", "Per la concòrdia dels catalans". Comença el manifest dient que:

"La vida d'un poble i el sentiment no són vinculats a la dirada de cap partit polític" (1255).

I després d'aquesta referència a l'Esquerra Republicana, manté la seva fe en Catalunya:

"Renunciar a la Autonomia, que és la concreció legal de la nostra llibertat, seria la confessió vergonyosa de la nostra incapacitat i de la nostra feblesa. I un poble que això perd, més valdria que renunciés a la pròpia existència" (1256).

I també la seva fe en la hispanitat, com sepre:

"Les joventuts de Catalunya tenim prou fe en la fortitud i en el vigor d'espiritualitat del nostre poble perquè, dins el conjunt hispànic, Catalunya aconseguixi i mantingui la seva plenitud" (1257).

Després d'aquesta declaració de les "Joventuts", i sempre dins d'aquell prudent joc de moviments lents, típic del conservadorisme, sortí la Declaració Oficial

de la Direcció Política de la Lliga Catalana, recollida per "La Veu de Catalunya" del 29 d'octubre del 1934 (1258). La declaració era inicialment duríssima, en la línia de personificar els fets d'Octubre com a culminació de la gestió esquerrana:

"... Estima -el Consell- que els fets ... han d'ésser considerats com a conseqüència fatal de més de tres anys del més apassionat partidisme i de la més desenfrenada demagògia..." (1259).

Per a, a continuació, oposar-se a l'anticatalanisme utilitzat per la dreta extrema com a instrument de desfeta de la República, al mateix temps que sincronitzava amb la defensa de la "hispanitat":

"... avui, davant l'ofensiva anticatalana -i que per ésser tal, és essencialment antiespanyola- afirmem la nostra fe en el poble de Catalunya" (1260).

I finalment apuntant-se ja a la perspectiva lerrouxista de caminar cap a la revisió de la naturalesa autonòmica, oferint-se per a la "reconstrucció nacional":

"El Consell ha pres nota de les solemnes i reiterades manifestacions de respecte a l'Estatut de Catalunya i al procediment legal per a la seva eventual revisió formulades pel senyor President del Consell de Ministres i confia plenament en que elles seran, en definitiva, les que informin i preisideixin els acords del Govern d'Espanya... Amb aquest esperit, el Consell de Govern de Lliga Catalana afirma la seva de-

cisió d'anar, serenament, sense provocacions, ni defalliments, amb l'esforç sostingut i disciplinat, a reparar els estralls que uns anys d'inconsciència han causat a la nostra terra" (1261).

Per la seva banda, el Govern de Lerroux, com hem assenyalat, adoptà, seguint el criteri del ministre cediste, el català Anguera de Sojo, la postura recollida al preàmbul del seu projecte de llei per a establir un règim provisional a Catalunya:

"Esa Generalidad, por la conducta subversiva de dos de sus órganos -Presidente y Consejo Ejecutivo-, y por la subversión de numerosos elementos del tercero -Parlamento regional-, se ha situado fuera de la legalidad... Más como el Estado español, fiel guardador de las normas constitucionales, se halla obligado a reconocer y amparar el Estatuto como parte integrante de su propio ordenamiento jurídico... procede adoptar una resolución que ponga término a semejante situación" (1262).

El nou ordenament jurídic pressuposava les tres següents decisions per part del Govern:

- a) Suspensió de les funcions atribuïdes per l'Estatut al Parlament de la Generalitat.
- b) Anomenament d'un funcionari amb caràcter de "governador general", el qual assumiria els poders del President de la Generalitat, més els poders propis del Consell Executiu, amb capacitat per a delegar convenientment les diverses funcions, si així ho decidia.
- c) Anomenament d'una Comissió destinada a estudiar i proposar decisions al voltant dels serveis traspassats, amb capacitat de decidir la supressió d'aquelles funcions traspassades i llur retorn al Govern central.

Al Parlament espanyol, la dreta extrema, encolegitzada per la "debilitat" del Govern, i acusant Gil Robles i els cedistes de "traïció", per iniciativa d' Honorio Maura, monàrquic, proposà senzillament la derogació de l'Estatut.

Davant d'aquestes actituds, la Lliga Catalana, encara que respectant la decisió del Govern, va presentar una proposta per mitjà de Trias de Bes, en la qual demanava la continuïtat institucional de la Generalitat, amb una línia que obría al partit la possibilitat d'accedir immediatament al poder autonòmic, puix el Parlament català quedà dalmat després dels fets del 6 d'Octubre. La proposta de Trias de Bes demanava el següent:

- a) "Les normes interines de la Generalitat, concretament l'article 44, possibiliten "una transitòria reconstitució de sus organismos, ejerciendo la Presidencia de la Generalidad quien desempeñara efectivamente la del Parlamento" (1263).

És a dir, demanaven una presidència que hauria anat a parar al vicepresident del Parlament, i ara president accidental, Martínez Domingo, home de la Lliga Catalana.

En segon lloc, Trias de Bes demanava:

- b) La continuació de les activitats del Parlament, degut a què "esta institució, no sólo estuvo apartada del movimiento subversivo, sino que una importante fracción de sus miembros se hallaba en decidida oposición y franca protesta contra el mismo" (1264).

Naturalment, la "importante fracción" era el

grup minoritari de la Lliga Catalana, majoritari ara en el desfet Parlament per l'acció repressiva contra molts diputats de l'Esquerra Republicana.

En tercer lloc, es demanava que:

- c) El Parlament podria "en una sola sesión, designar su Consejo ejecutivo provisional integrado por personas que merecieran la confianza tanto del Gobierno de la República como de la opinión catalana" (1265).

Aquestes "bones persones" capaces d'ésser tolerades a Madrid no podien ésser altres que els conservadors catalans de la Lliga Catalana, puix en una sessió parlamentària com aquella tindrien majoria, encara que per altra banda la realitat democràtica d'aquesta sessió estava ja condicionada avantmatch per la necessitat que fossin acceptables per a Madrid.

I finalment, es demanava un vell somni del partit:

- d) "Aprobar la ley de régimen electoral a base de representación proporcional..." (1266).

En breus paraules: la Lliga Catalana es proposava a ella mateixa per a administrar la Generalitat.

Pràcticament tot el mes de desembre del 1934, el tema de la Generalitat de Catalunya estigué present a les discussions del Parlament espanyol, amb, segons Pla, tres intervencions convergents de Primo de Rivera, Cambó i Goicoechea, el 30 de novembre del 1934.

Cambó digué sobre el tema "Catalunya":

"Y yo digo a los señores Diputa-

dos que la máxima garantía de que no se produzcan jamás hechos como los del 6 de octubre es que en España, después de haber resuelto nuestros problemas interiores... -los problemas del santo pan de cada día-, resolvamos los, problemas del ideal, porque no sólo de prosperidad material viven los pueblos. Y España ha sido el ejemplo más admirable de esta verdad" (1267).

Obviant el fet que els esforços del període reformador d'Azaña eren per a aconseguir la solució dels problemes derivats del "santo pan de cada día", que tan brutal oposició trobà a les dretes espanyoles i catalanes, el discurs de Cambó pren un to clàssic de la grandiloqüència de l'espanyolisme ortodox, del més pur estil tradicionalista, i que en darrera instància no constitueix altra cosa que ventallots a l'aire per a encobrir tendències totalitàries, a les quals fou tant propens el líder de la Lliga Catalana en determinats moments de la seva vida política:

"La España de las grandes proezas; la España que dominó a Europa, que fue la primera potencia continental de Europa, era una España miserable, de menos de ocho millones de habitantes, que estaba muriendo de hambre; pero aquella gente tenía un ideal y aquel ideal superaba todas las deficiencias de nuestra situación geográfica, y la falta de prosperidad, lo salvaba todo" (1268).

El típic llenguatge imperialista empleat ací lligava amb aquells paràgrafs dedicats al feixisme de Mussolini -veure la Part I-, doncs el dèspota italià

havia donat al seu poble, segons Cambó, un "ideal".
 ¿Quin ideal preconitzava ací Cambó, a finals de l'any
 1934?, ¿Potser una reconquesta de Portugal i dels im-
 peris de "allende los mares"? Anar a conquerir Euro-
 pa semblava massa complex. Potser fou una impremedita-
 da endevinació del futur, puix el general Franco dona-
 ria al país un "ideal" aixecat sobre milions de morts
 i d'exiliats.

En la mateixa línia camboniana es pronuncià
 l'ultra Goicoechea:

"Yo soy de los que creen que hay
 que prescindir de la centraliza-
 ción jacobina, que hay que olvi-
 darla para volver a la tradición
 histórica, porque todo lo que
 sea historicista, todo lo que a
 esa tradición nos aproxime, re-
 presentará razonable franquicia
 y amplitud administrativa perfec-
 tamente compatibles con la uni-
 dad del Estado español; todo lo
 que sea apartarse de esa tradi-
 ción, será precipitar a España
 en el fraccionamiento y en la
 disolución" (1269).

La tradició històrica de Goicoechea és amb al-
 tres paraules aquell "ideal" que esmentava Cambó, so-
 bre el qual es pronunciaria també Primo de Rivera, con-
 centrant els seus arguments sobre el tema català:

"El ideal que nos enlaza es la
 unidad de destino, y si todos
 nos empeñamos en que España no
 tenga unidad de destino, ¿en
 qué vamos a asegurar la perma-
 nencia de España? ¡Esto sí que
 tendríamos que hacerlo antes de
 meternos a dar Estatutos! ¡Dar

a España una gran empresa, un gran rumbo histórico!" (1270).

Com un partit de "goma", però, la Lliga Catalana, aquell darrer trimestre del 1934 es movia elàsticament, sempre, malgrat tot, dins el seu àmbit natural, la dreta. Oscil.lava entre la dreta extrema i la dreta moderada, (moderadament quan es tractava de l'autonomia catalana, conduïda en aquest tema, la Lliga Catalana, pel seu instint del "poder").

Ja al mes de novembre del 1934, en una entrevista feta pel "Diario de Madrid", reproduïda a "La Veu de Catalunya" del 9 d'aquell mes (1271), defensà Cambó l'autonomia catalana, però no es mostrava contrari al retall estatutari:

"Reconozco que la manera cómo fue administrada, desde su implantación, la autonomía de Cataluña molestó a la inmensa mayoría de los españoles no catalanes; pero puedo añadir que la molestia fue mayor y más viva para la gran mayoría de los catalanes" (1272).

Declaracions dirigides per a tranquil.litzar els ànims espanyolistes i hipercentralistes, tan abundants entre la classe política de l'Estat espanyol al llarg de pràcticament tots els temps, fins ara. Per a continuació empalmar amb una anàlisi més concreta del futur de l'Estatut:

"No soy contrario a una revisión del Estatuto catalán; pero estimaría precipitación y ligereza hablar de los extremos a que la

revisión debe contraerse antes de tener la experiencia de un periodo de aplicación legal y escrupulosa del Estatuto" (1273).

Línea, aquesta, assumida per la Lliga Catalana fins que fou imposat el Règim provisional. Hem vist fa un moment les coincidències "profundes" entre Primo de Rivera, Goicoechea i Cambó, recollides per Pla, i referides a la perspectiva dels "ideals" d'Espanya. Però el que no recull Pla per a la història és que Cambó, a part de coincidir amb aquells líders de l'extrema dreta, també, en el mateix discurs, discrepà de les seves opinions sobre Catalunya. I és que, vist des d'ara, s'ha d'entendre el fet que la Lliga Catalana, una i altra vegada, intentà convèncer les dretes extremes d'Espanya -les grans dretes- que administrant ella l'autonomia catalana, "dins Espanya" naturalment, la política a desenvolupar seria una política similar a la que elles podrien fer a l'Estat espanyol. I això, aquelles dretes grolleres mai ho van entendre. Tan brutal era el seu centralisme castellanitzant.

Doncs bé, Cambó, aquell 30 de novembre del 1934 al Parlament, tingué xocs amb Goicoechea i amb Primo de Rivera en el que feia referència al tema català -topades que, repeteixo, Pla escamoteja en la seva història de la República-. Discurs el de Cambó que, per altra banda, també és interessant per altres motius, com per exemple en parlar de la "naturalesa del 6 d'Octubre" -responent a Honorio Maura, qui havia proposat la dissolució pura i simple de l'Estatut de Catalunya-, respecte a la qual digué:

"Afortunadamente -desmentint a Maura, qui es manifestà parlant de la "rebelión de Cataluña"- para España, el día 6 de Octubre hubo rebelión del Presidente de la Generalidad, secundada por miembros del partido de la Esquerra ... pero no hubo participación... de la gran masa del pueblo catalán..." (1274).

I defenent-se dels atacs del líder de Renovación Española, Goicoechea, que intentà dir que Esquerra i Lliga Catalana, a Catalunya, eren el mateix (?), és a dir, "separatistes", demostrant la mala fe de la dreta ultra espanyola, Cambó l'atacà subtilment:

"Al Sr. Goicoechea... he de decirle, en primer término, que a mí, como catalán, como autonomista, no me sorprende ni me molesta la actitud que adopta la minoría que S.S. preside. La encuentro perfectamente natural. Una representación monárquica, enemiga del régimen, ha de desear que unas Cortes, aunque se llamen republicanas, barrenen, infrinjan el régimen, ataquen los principios de la Constitución y de las leyes que tienen carácter constitucional. Así, la República se iría quebrantando, y así se abriría el camino de la realización de las naturales aspiraciones del partido de S.S." (1275).

I defenent l'autonomisme que Maura (Honorio), Goicoechea i Primo de Rivera volien dissoldre, Cambó afirmà:

"Decía el señor Goicoechea: "Cataluña, la gran mayoría de Cataluña, quiere que se la libere del Esta-

tuto". Cuando S.S. lo dice, es que lo cree así; pero yo he de decir al Sr. Goicoechea que está mal informado. Es verdad, indudablemente verdad que, en Cataluña, el Gobierno de la Esquerra produjo en grandes masas la decepción de la autonomía, como es verdad que en España el gobierno del bienio produjo en grandes masas la decepción de la República. Pero, así como la gran masa del pueblo español no ha perdido aún su fe en las instituciones republicanas, yo le digo al Sr. Goicoechea que la inmensa mayoría del pueblo catalán mantiene su fe y su adhesión a la institución autónoma" (1276).

També en aquella sessió fluïda i aguda dedicada al tema de Catalunya i a la seva autonomia, Primo de Rivera arribaria a sostenir, recollint la vella idea del seu pare, el dictador, que "el hecho catalán era artificial; resultado de la excesiva imaginación de unos cuantos". Cambó rebutjà aquesta demagògica tesi afirmant:

"El Sr. Primo de Rivera, con adjetivos tan duros que yo no me atrevería a repetir, decía una porción de cosas. Lo que afirmo seriamente no lo puede negar nadie, porque, de negarlo, resultaría que, desde hace 35 años, ha habido en este salón de sesiones una serie de imbéciles que se han pasado la mayor parte de las sesiones discutiendo algo que no tenía realidad" (1277).

I aleshores Cambó passà a concretar la globalitat del tema català, amb la seva perspectiva immutable de sempre, prenent com a testimoni la intel·lectualitat

més reaccionària de la història espanyola, amb el qual mostrava la seva qualitat de polític de "goma":

"... todo el problema está en si la realidad catalana es compatible, no ya con la realidad española, sino con la mayor grandeza de España. Y yo os digo que, no solamente es compatible, sino que es consubstancial: que yo no comprendo la grandeza de España sin la aceptación de una realidad catalana..." (1278).

I utilitzant aquell reaccionari i "martell de contradictors i heterodoxes" que fou Menéndez y Pelayo, culminà la seva tesi en favor del catalanisme dient:

"SS.SS., señores Goicoechea y Sainz Rodríguez conocen las palabras de elocuencia insuperable con que Menéndez y Pelayo, el mayor exponente del pensamiento español... cantaba la espiritualidad del hecho catalán, de la lengua catalana. Pues lo que un hombre tan poco sospechoso de separatista, cantaba como una ventura para España, ¿por qué hemos de considerarlo, ahora, como una maldición? (1279).

Una i altra vegada, al llarg de la seva història la Lliga Catalana intentava fer comprendre una realitat a uns homes impermeables a qualsevol argument. ¿Perquè els homes de la Lliga Catalana perderen el temps, una i altra vegada, al llarg d'anys, de decenis, en aquesta feina d'immisericòrdia "pedagogia"? Aquells interlocutors eren absolutament sords. De no produir-se els fets de juliol del 1936, és possible que, en cas d'existir, avui, els homes de la Lliga Catalana, encara

parlessin utilitzant els tòpics ja empleats a partir del 1910.

Aquest fet malaltís, per morbós, només pot entendre's situant la Lliga Catalana com el partit de classe que era, encaixant-lo amb els seus símls espanyolistes. És aquesta l'única clau per a entendre tan penosa insistència, puix no pot ésser un altre el judici si observem que, després de arremetre contra aquells dretistes, resultava que segons Cambó:

"Tengo la seguridad de que la casi totalidad de los que tomaron la palabra en este salón de sesiones -la izquierda estaba prácticamente ausente en aquella ocasión- persiguen la misma finalidad, aunque la persiguen por caminos distintos... (1280).

Comentant aquest discurs, el monàrquic "ABC", de Madrid, el dia 1 de desembre del 1934 (1281), deia el següent:

"Dió -es refereix a Cambó- a su actitud de ayer un sentido espanyolista que había de atraerle la simpatía de la cámara" (1282).

I el cedista "El Debate", del mateix dia, es feia també ressò del discurs:

"Para el Sr. Cambó, "la rebeldía de Cataluña" es una expresión impropia. Cataluña no renuncia a la autonomía porque la Esquerra haya delinquido... Unas elecciones generales probarían que Cataluña sigue fiel a sus ideas autonomistas" (1283).

Més motius d'intervenció tindria Cambó aquell mes de desembre del 1934 al Parlament espanyol en el que es dilucidava l'avenir de l'autonomia catalana en el marc de la República Espanyola, que el Govern Lerroux-Gil Robles volia portar cap a una situació intermitja entre la dissolució definitiva -línia Maura (Honorio), Primo de Rivera, Goicoechea i Calvo Sotelo- i deixar-la intacta com demanava un dels pocs diputats esquerranistes supervivents al Parlament, Trabal. Rebutjant també, la tesi de la Lliga Catalana de deixar l'autonomia tal qual, en mans de la majoria existent al Parlament català, és a dir, en mans de la pròpia Lliga Catalana, per a procedir aleshores a una revisió retalladora. S'anava cap a una decisió intermitja, funcional, materialitzada en l'anomenat "Règim Transitori".

El 6 de desembre, el líder de la Lliga Catalana intervingué de nou al Parlament espanyol (1284). I una vegada més, la polèmica es reproduí amb la dreta extrema. Cambó defensava el dret autonòmic de "Catalunya dins Espanya", naturalment, i els caps ultres més visibles, amb Goicoechea en primer lloc, identificadors d'aquella autonomia amb "disgregación de la patria". Però l'atac, ací, de Cambó a Goicoechea té la particularitat d'accentuar més una actitud que es donava sovint entre els homes de la Lliga Catalana quan tenien interlocutors de fora Catalunya: la necessitat de mostrar-se consensualistes i àdhuc, a vegades, creiem, que fins i tot servils i roïns, arribant, com en el cas següent, a situar la unitat d'Espanya per damunt de totes les coses. Parla Cambó recordant unes paraules seves quan l'organització d'aquell "Cèntric Constitucional"

de principis del 1931:

"Pues en aquel programa, Sr. Goicoechea, declaraba ya... "Si contra todas las verosimilitudes, en Catalunya apareciese un propósito de aprovechar la autonomía para preparar un movimiento secesionista, el Gobierno de España tendría a su disposición la fuerza y a su lado la opinión de Cataluña para impedirlo y castigarlo. Yo no tengo reserva alguna en proclamar que si ello se produjera siendo yo gobernante español, no sólo por elemental sentimiento de lealtad, sino también con el pleno convencimiento de prestar un gran servicio a Cataluña, sería inexorable en corregir y castigar las desviaciones desleales que en Cataluña hubiesen surgido". Esto que yo dije entonces lo he mantenido siempre, lo mantengo y lo cumpliré siempre" (1285).

I cercant aquell consensualisme, ara amb gent com Goicoechea, Cambó recorda, situant-se perfectament en la posició dretista que li corresponia, que les seves afinitats ideològiques eren molt més profundes amb ell -el Goicoechea de "Renovación Española"- que amb l'Esquerra de Catalunya:

"Identidad de ideologías. Yo creo Sr. Goicoechea, que si en cuanto a identidad de ideologías hay que esperar algo, será de los hombres que estén en el mismo partido. S.S. y yo el año 31 estábamos en el mismo partido. (El Sr. Goicoechea: ¿Pero S.S. el año 31 dejó de ser lo que era ahora? porque yo tampoco). Perfectamente. Pero yo le digo al Sr. Goicoechea que

con argumentos de malabarismo muy hábiles, S.S. es muy hábil en este género de juegos, supone una identidad ideológica entre nosotros y la "Esquerra", y muchos más motivos hay para suponer identidad ideológica entre los hombres que han convivido en el mismo partido, bajo el mismo programa" (1286).

¿Què quedava d'aquelles infinites declaracions en les que, una i altra vegada, s'afirmava que "no som de dretes ni d'esquerres"? ¿Potser Goicoechea no era dreta, dreta extrema?. L'actitud de Cambó, com sempre, és gomosa, s'allarga i s'arronça, a conveniència. I ara, referint-se a l'Estatut, diu:

"Yo digo a S.S. que no. El Estatuto podía haber servido el interés de España. No lo ha servido por culpa de quienes no supieron aplicarlo. El Estatuto puede aún sernos útil, aunque tenga que ser objeto de modificación, cosa que yo he sido el primero en proclamar en Cataluña. El Estatuto debe ser revisado por los trámites que en él se establecen..." (1287).

Definint, doncs, la postura de la Lliga Catalana en la tesi de revisió -minvadora- a partir del mateix Estatut, sense sorprendre'l. Però, el cap de Govern, Lerroux, fou taxatiu en aquest punt i manifestà la seva opinió definitiva l'11 de desembre del 1934 al Parlament espanyol, assenyalant que fou la institució -és a dir, la Generalitat-, qui es va sublevar, i per tant, calia anar cap a una nova institució, però que mentra no arribés, Catalunya tindria un "règim supletori" (1288) :

"Yo mantengo la necesidad de que se cree en Cataluña u organismo supletorio del que ha desaparecido por el acto de subversión, en los términos que el artículo segundo del proyecto de ley establece" (1289).

No serví que, en la mateixa sessió, Trias de Bes defensés la posició de la Lliga Catalana de reformar l'Estatut sense arribar a suprimir-lo, malgrat la crida a la identitat ideològica dretista que unia la Lliga Catalana amb el poder:

"Yo no quiero terminar, señores diputados, sin dirigir unas palabras a los grupos de derechas de esta Cámara, a los que nos unen tantas cosas en el orden religioso, en el orden moral, en el orden social ... para decirles que no modifiquen la conducta seguida hasta ahora en el problema de Cataluña" (1290).

Finalment, la Cambra legislativa espanyola aprovà la postura del Govern, resumida així: suspensió del Parlament català indefinidament; restabliment gradual, pel Parlament espanyol, de l'autonomia catalana, quan aquesta fos decidida; formació d'una Comissió que abans de tres mesos informaria sobre serveis traspassats, tenint en compte que els serveis d'Ordre Públic, Justícia i Instrucció Pública serien novament legislats.

L'any 1934 es tancava amb la perspectiva de la liquidació de la Generalitat i l'obertura del "règim supletòri", que, segons la llei del 2 de gener del 1935, significava començar a caminar lentament cap a una nova reglamentació de l'autonomia de Catalunya.

EL RÈGIM "SUPLETORI"

Malgrat tot, la llei que establia el règim transitori a Catalunya acabaria afavorint la Lliga Catalana. És a dir, en breus paraules, la Lliga Catalana anar escalant posicions en la governació minvada de Catalunya tutelada per un vell enemic, el lerroxisme, amb el qual, i junt amb els dretistes de la CEDA, compartiria bona part d'aquelles tasques "autonomistes".

Ja hem dit abans que el 7 d'octubre del 1934 la Generalitat fou militaritzada, i que el coronel Francisco Jiménez Arenas fou anomenat governador de Catalunya i president accidental de la Generalitat. Aquest petit "dictador", el dia 13 del mateix mes hauria de suspendre la Presidència i les Conselleries estatutàries.

El 10 de gener del 1935, aprovada ja la llei del "règim transitori", fou anomenat pel Govern de Madrid, governador general de Catalunya i President de la Generalitat, un home del staff polític íntim del president de la República: Manuel Portela Valladares, posteriorment destinat a ésser cap de govern de l'Estat espanyol.

El 23 d'abril del 1935 el lerrouxista Joan Pich i Pon fou el nou governador general de Catalunya i també President de la Generalitat, que en el curs de les setmanes següents anomenaria, gradualment un Govern que quedà finalment compost de la forma següent:

Assistència Sanitària	:	Pere Huguet (lerroxista)
Assistència Social	:	Raul Roviralta (independent)
Cultura	:	Lluís Duràn i Ventosa (Lliga Catalana)
Economia i Agricultura	:	Alfred Sedó (lerroxista)
Finances	:	Félix Escalas (Lliga Cat.)
Governació	:	Lluís Jover (CEDA)

Justícia	: Josep Lluís de Prat (CEDA)
Obres Públiques	: Joan Vallés i Pujals (Lliga Catalana)
Treball	: Angel Torrents (CEDA)

Després d'una breu presidència interina a la Generalitat del president de la Audiència Territorial de Barcelona, Eduardo Alonso, que mantingué, entre el 28 d'octubre i el 19 de novembre del 1935, els mateixos consellers, aquest dia fou anomenat nou governador general i President de la Generalitat el financer, vinculat a la CEDA, Ignasi Villalonga, que en el nou govern es reservaria la cartera de Justícia. La resta d'aquest govern quedà així:

Cultura	: Lluís Duran i Ventosa (Lliga Catalana)
Finances, Economia i Agricultura	: Alfred Sedó (Lerroxista)
Governació	: Lluís Jover (CEDA)
Obres Públiques	: Joan Vallés i Pujals (Lliga Catalana)
Sanitat i Assistència Social	: Ramon Barbat (Lerroxista)
Treball	: Angel Torrents (CEDA)

Aquest govern tingué una curta existència, i la seva remodelació significà la irrupció total de la Lliga Catalana en la governació de Catalunya, sota la presidència interina -compartida amb el càrrec de governador general- de Joan Maluquer i Viladot, que formà el següent govern:

Cultura	: Lluís Duran i Ventosa (Lliga Catalana)
Finances, Economia i Agricultura	: Antoni de Sabatés (Lliga Catalana)
Obres Públiques	: Joan Vallés i Pujals (Lliga Catalana)
Treball	: Alexandre Gallart (Lliga Catalana)

La interinitat de Maluquer i Viladot durà fins el 18 de desembre del 1935, en que un altre home de la Lliga Catalana, Fèlix Escalas, fou anomenat President de la Generalitat i governador general. Escalas mantingué el mateix govern, anomenant a més a més Felip Bertran i Güell, també de la Lliga Catalana, conseller de Sanitat i d'Assistència Social.

L'ensorrament es produiria el 17 de febrer del 1936, quan les eleccions generals donarien pas, novament, als homes de la Esquerra Republicana en la direcció d'una autonomia restablerta com abans del 6 d'Octubre del 1934.

Però en el període de "règim transitori", l'ascens de la Lliga Catalana, com pot comprovar-se, fou irressistible, després d'un impasse en què la seva presència en el Govern fou tutelada pel lerroxisme i el cedisme.

De totes formes l'actitud de la Lliga Catalana no fou uniforme en aquest any del 1935. Tingué almenys dos comportaments entorn al mateix tema de l'autonomie català: el primer derivat de la inacció forçada en què quedà la Lliga Catalana en repartir, Lerroux, els càrregs a Catalunya, sense comptar amb ella; el segon, en funció de que fou tolerada la seva presència als minvats governs autonòmics, presència que fou en augment fins a les darreries de l'exercici del 1935.

Una agitació "dins de l'ordre": contra els reneqats

Els homes de la Lliga Catalana eren "gent de govern", però sense res a governar. El moviment històric havia impedit una i altra vegada llur ascens al poder. Ara en quedar fora de joc l'Esquerra Republicana, era el gran moment d'accedir a governar. Però no fou, encara així. Per això els decrets del 10 de gener del 1935, que aprovaven el "règim transitori" i l'assumpció de la presidència de la Generalitat per un foraní, Portela Valladares, encara que -com assenyala Nadal- fos molt amic de Cambó, significà un gran revés per a la Lliga Catalana. Però aquest revés només seria un revés trimestral, puix a l'abril, Pich i Pon els cridaria per a entrar en el Govern autonòmic. Pich i Pon, al qui abans, a principis de gener, Portela anomenà, en tant que vell lerrouxista, home de confiança i alcalde de Barcelona.

Però anem per parts. Mentre, els regionalistes foragitats de tot protagonisme governamental, es dedicaren a una controlada agitació, denunciant els "esquirols" catalans que col.laboraven amb "l'ocupació de Catalunya" per estranys. I al mateix temps seguirien discutint amb altres forces dretistes espanyoles sobre "l'autonomisme" i "la unitat d'Espanya", amb els arguments immemorials de sempre que la dreta grollera de l'Estat espanyol mai ha estat en disposició d'entendre. I tot això sense oblidar-se de les esquerres, de la revolució i dels fets d'Octubre, sempre presents entre els temes predilectes del conservadorisme català.

La primera aparició pública de Cambó des del terrabastall d'Octubre del 1934 tingué lloc a Barcelo-

na, en un acte celebrat a l'Ateneu Catalanista del Districte II, el dia 3 de febrer del 1935, i el seu parlament fou reproduït per "La Veu de Catalunya" del següent dia 5 (1291). Cambó va abordar temes tals com: "La tremenda crisi que travessa la República"; "Una dictadura fóra el prefaci d'una revolta social, i una revolta social fóra el prefaci d'una dictadura"; "Una represa formidable del sentiment catalanista"; "L'autonomia i el cor dels catalans"; "L'Esquerra no era un partit; eren un conglomerat"; "El dia que hi hagi un home d'Estat a Espanya", i "La gran crisi d'Espanya és perquè no hi ha patriotisme". Te interès l'apartat dedicat a l'autonomia, quan digué:

"Jo ús diré ben clar el que penso; no vindrà l'autonomia, ni convé que vingui l'autonomia, fins que la tornem a voler tots els catalans, fins que la convicció que l'autonomia no és l'opressió dels uns damunt dels altres hagi esvaït el record del passat... Sols llavors tots els catalans tornaran a voler l'autonomia i quant tots els catalans la vulguin no serà necessaria sinó una cosa perquè vingui: que hi hagi un home d'Estat en el Govern d'Espanya. Perquè nosaltres, amb tots els homes d'envergadura, amb tots els homes que han tingut un gran patriotisme espanyol i una gran visió d'Espanya, ens hem entés sempre; amb qui no ens hem pogut entendre és amb la gent menuda..." (1292).

L'esoterisme fa difícil concretar la figura del gran "home d'Estat" que necessitava Espanya". A quí es referia Cambó? ¿Estava preveient el franquisme?. Creiem

que no. Perquè en Franco no fou cap gran home d'Estat. Governà la nació espanyola amb mentalitat de comissari de Policia durant quaranta anys i, evidentment, l'autonomisme de Catalunya fou suprimit per decret. De totes formes aquelles paraules de Cambó tenen el sentit de l'esperança en un "poder fort". I prosseguint -amb la major part de polítics de l'Esquerra empresonats- llançava un atac al partit rival, després de mostrar-se momentàniament, anticonsensualista:

"Crec, doncs, senyores i senyors, que a Catalunya no s'ha de predicar cap coalició permanent de partits catalans. Crec que els partits catalans han de dibuixar-se cada dia més, han de precisar cada dia més la seva peculiar ideologia, han d'enfortir cada dia més la seva disciplina. Pensin... que una democràcia no pot viure sense partits, i pensin que la gran crisi que avui travessa Catalunya és deguda principalment a que l'Esquerra no era un partit, a que l'Esquerra era un conglomerat..." (1293).

Mentre Cambó donava la batalla a Catalunya, Ventosa i Calvell parlava a Madrid, al Parlament, el dia 6 de febrer del 1935, recordant l'actitud de bonhomia de la Lliga Catalana durant els fets d'Octubre, i recordant el seu "espanyolisme". El discurs fou reproduït per "La Veu de Catalunya" del 8 de febrer del 1935 (1294), i en ell, el tema bàsic era denunciar, de fet, amb bones paraules, l'actuació dictatorial del nou alcalde de Barcelona, anomenat per Portela Valladares, el senyor Pich i Pon. Digué Ventosa:

"Yo he de recordar que el dia 6 de octubre, al ocurrir los hechos de la subversión violenta, no fueron todos los concejales los que tomaron el acuerdo (es refereix al recolçament de la proclamació de l'Estat Català). Hubo los concejales pertenecientes a la Lliga Catalana que, como saben muy bien la Cámara, concurren a la sesión protestaron y votaron contra el acuerdo... A pesar de ello quedaron todos eliminados y apartados y el teniente coronel Martínez Herrera se hizo cargo del Ayuntamiento" (1295).

Les explicacions del dirigent de la Lliga Catalana -ja àmpliament sabudes per tots els diputats- seguien la inherent línia mendicant del catalanisme conservador cara a Madrid. Al llarg de la seva existència, les explicacions regionalistes vers el poder són infinites, per aconseguir quasi res. Ara, una vegada més, Ventosa justificava el seu partir. Però prosseguim:

"... y el 11 de enero... se nombraba a don Juan Pich y Pon para sustituir al señor Martínez Herrera... y desde entonces así siguen las cosas en el Ayuntamiento de Barcelona con el señor Pich y Pon, que se permite firmar como alcalde de la ciudad, y que quiere ejercer, o que pretende ejercer, o afirma que tiene derecho a ejercer las funciones del Ayuntamiento pleno" (1296).

Pich i Pon era el "dictador de l'Ajuntament", i Ventosa volia que es donés pas als membres de la Lliga Catalana que figuraven en l'equip consistorial en pro-

duir-se el 6 d'Octubre. La denúncia de Ventosa prengué un to crispat, incitat per una intervenció de Bau No-lla, que digué que a "Catalunya se hace política de Partido, cuando debiere hacerse política nacional".

"Un señor que no sé si llamarle Alcalde, Alcalde-gestor... o como quiera llamársele, don Pich y Pon, asume la integridad de las funciones que competen al Ayuntamiento... don Juan Pich y Pon dictador del Ayuntamiento de Barcelona, puede hacer lo que le venga en gana en todos los órdenes" (1297).

Poc després, entrarien a formar part d'un Govern minvat de la Generalitat, sota la presidència del "dictador" Pich i Pon.

Prosseguint la campanya Catalunya endins, Cambó pronuncià, al Teatre Principal de Terrassa, el 10 de febrer del 1935, un "discurs patriòtic", recollit per "La Veu de Catalunya" el dia 12, (1298) en el qual, una vegada més, el polític conservador feia un repàs del catalanisme en relació amb una sèrie de problemes generals, dirigint diversos atacs a les dretes espanyoles, que seguien -com sempre- sense entendre -o sense voler entendre- les raons dretistes del regionalisme català. Ací, responent a Gil Robles, que en aquells dies era a Barcelona, pronunciant també conferències, i que acusà el catalanisme de "materialista", Cambó es reafirmava en l'espiritualitat:

"El catalanisme es la més formidable exaltació de valors morals que s'hagi produït a Espanya du-

rant segles... Pel catalanisme avui s'estan publicant tres Bibles en català... Tots, tots els grans castellans han estat grans amics de Catalunya i simpatitzants del catalanisme. El més gran de tots, Menéndez y Pelayo, ho te proclamat dotzenes de vegades..." (1299).

Tòpics de sempre, per anar a la qüestió important: l'esdevenidor de la governació de Catalunya. I ací Cambó té la sinceritat de definir-se com "col.laboracionista" amb els poders -foranis- que en aquells moments dirigien la política de Catalunya. L'oferta de Cambó perfila un futur quasi immediat:

"Jo he de dir-vos que la Lliga... ha estat sempre evolucionista i, per tant, col.laboracionista. La Lliga desitjaria poder col.laborar en un Govern de la Generalitat que es constituís ací, a Catalunya, durant el període de règim transitori..." (1300).

"Règim transitori" que la Lliga Catalana combaté des del primer moment. L'oferta al Govern de Madrid era oberta. Tenia lògica, puix, malgrat ésser nul·la la capacitat autonòmica de Catalunya en el règim transitori, ara resultava que:

"La Mancomunitat de Catalunya era una cosa encara més incipient" (1301).

Quasi simultàniament, tots els anticatalans més representatius corrien per Barcelona i entre ells Royo Villanueva, home vers el qual Cambó sentia "fobia i

amistat", segons Nadal. Doncs bé, Royo, reunit a Barcelona amb els seus partidaris del Partit Agrari, el 17 de febrer del 1935, per a rebre un homenatge, va dir sobre el catalanisme coses de gros calibre -reproduïdes en català per "La Veu de Catalunya" del 19 (1302)-. Referint-se a les paraules de Cambó a Terrassa, respecte a què "Catalunya era una nacionalitat d'Espanya", Royo, contestà:

"A aquestes paraules he de contestar que avuí no hi ha altra nació que Espanya. Catalunya no serà mai una nació. La manca per a ésser-ho tenir esperit militar. I Catalunya, dirigida pels catalans no el té" (1303).

Aquest era l'home amb el qual Cambó feia broma uns dies abans en dir-li:

"Desengáñese, amigo Royo: usted no será ministro hasta que lo sea conmigo" (1304).

Això és anecdotari, però ens dibuixa una Lliga Catalana amb escassa dignitat. Silenciosa quan el darrer trimestre la Generalitat fou militaritzada. I ara, en el "règim transitori", amb una actitud de col.laboracionisme poc dignificant. Però la política és la política.

La jornada catalanista celebrada a Tarragona el 24 de febrer tingué una relativa importància. Parlaren Cambó i Ventosa i Calvell, i també Albert Talavera i Paulina Pi de la Serra, ressaltant, potser, només, unes paraules de Cambó afirmant la necessitat "d'alli-

berar a Catalunya de la lluita de classes" (1305).
 Fòra d'això, res més. En canvi, Ventosa i Calvell par-
 là el 8 de març al Palau de la Música Catalana, desen-
 volupant la temàtica "On va Catalunya? On va Espanya?
 (1306). El que un dia fou definit pel mateix diari com
 la "veu d'Espanya", començà referint-se als fets del
 "6 d'Octubre", identificant el període de governació
 de Catalunya per l'Esquerra Republicana com un període
 totalitari. A continuació es referí Ventosa i Calvell
 a la situació present de Catalunya, governada pel duo
 Portela-Pich i Pon, el primer un amic personal d'Alca-
 là-Zamora; el segon un lerròuxista. Referint-se a la
 tasca de pressió de "minories traïdores", Ventosa dei-
 xà entreveure que la situació catalana era el producte
 d'una política subterrània:

"... Però, després, a mesura que
 ana passant el temps, jo vaig tro-
 bar en les converses amb el sen-
 yor Lerroux, una evolució en el
 seu pensament i en la seva acti-
 tud ... Que havia succeït -

-es refereix el que fou ministre de la Monarquia a que
 Lerroux, els dies posteriors al 6 d'Octubre, es compro-
 meté a mantenir les institucions catalanes, i en canvi,
 a primers de gener del 1935, amb el decret de transició,
 les institucions autonòmiques quedaven pràcticament dis-
 soltes:

"... succeït mentrestant? Quina
 era la causa d'aquesta evolució
 que notava jo més clarament en
 les meves converses privades?
 Jo ho atribueixo, en part, a pres-
 sió vinguda de Catalunya en uns
 per mala passió, que acostuma a
 ésser més forta en aquells que

tenen el caràcter de renegats o de traidors a la seva terra..." (1307).

Aquestes referències anaven dirigides a homes com Pich i Pon, lerrouxista i a altres catalans vinculats a la CEDA, que varen fer d'esquirols polítics a Madrid. El mateix paper que la Lliga Catalana havia fet quan la Generalitat era governada per l'Esquerra Republicana.

L'emprenyament dels dirigents de la Lliga Catalana era explicable. Des del naixement de la República estaven a l'oposició. I ara que l'Esquerra era desallotjada del poder, després del fracàs de la insurrecció octubrista, els homes del regionalisme català es pensaven que el Govern central -encara que estés dominat per un vell enemic, Lerroux- els lliuraria sensera l'administració política de Catalunya. D'ací el despit de les paraules de Ventosa i Calvell. Però, la realitat era que la "dictadura" de Portela i Pich i Pon havia paralitzat la vida municipal i administrativa de Barcelona, i de Catalunya.

El discurs de Ventosa i Calvell va motivar una editorial de "La Veu de Catalunya", el 15 de març del 1935, titulada El govern que avui necessita Espanya (1308). L'articulista deia:

"Espanya es troba, avui, després de la subversió violenta del mes d'octubre, en una situació semblant a la que tots els països del món han resolt amb la formació de governs de coalició, anomenats d'unió nacional o sagrada" (1309).

És l'obsessió típica de la Lliga Catalana que, com tots els partits perseguidors del "poder", han cercat les mil justificacions per tal de poder manar. La ideologia del poder és una altra de les varietats de l'espectre de la política, sempre vinculada a l'ideologisme de l'eficàcia. La Lliga Catalana també patí aquest defecte, com molts anys després, paradoxalment, a 1977-1980, el patirien també en aquest país els anomenats "eurocomunistes". És la tendència totalitarista essencial a certes polítiques.

Mentre esperaven una decisió del veritable poder, el de Madrid, i en la perspectiva immediata d'una Assemblea Extraordinària del Partit, l'impasse era cobert, també, amb crítiques violentes contra les esquerres. Així, a "La Veu de Catalunya" del 16 de març del 1935 trobem una editorial titulada La causa essencial de Catalunya (1310), dins la qual hi ha un fort atac a l'Esquerra Republicana, afirmant que els únics que salvaren la dignitat catalana foren els homes del regionalisme:

"D'aleshores ençà, solament l'esforç abnegat i heroic dels homes del catalanisme històric han pogut evitar que la catàstrofe fos total i definitiva" (1311).

Autoelogi que empalma amb l'atac als esquerrans, signat per Manuel Brunet, en un article titulat Altra vegada el Front Únic, publicat a "La Veu de Catalunya" del 16 de març del 1935 (1312). La recuperació de les esquerres és vista així per l'articulista:

"Els nostres esquerrans treballen en la reconstrucció del Front Únic. I com abans del 6 d'octubre, el Front Únic anirà des del senyor Nicolau al senyor Pestaña ... El Front Únic es gairabé ja un fet... el Front Únic, el conglomerat nou, ha d'acabar forçosament en un altre 6 d'octubre... ben mirat es fatal que les esquerres intentin fer alguna cosa. Però és certíssim que allò del Bienni no es reproduirà" (1313).

Cambó a Madrid

Els moments més destacats de la Lliga Catalana en l'impas del primer trimestre del 1935 forem, per una banda, l'Assemblea Extraordinària, celebrada el 16 de març del 1935, i posteriorment una important conferència de Cambó a Madrid.

L'Assemblea fou un repàs de l'actuació política del Partit al llarg del 1934: anàlisi de la retirada del Parlament de Catalunya, de la Llei de Contractes de Conreu, dels fets d'Octubre, diversos aspectes econòmics, el règim transitori, etc. La major part dels discursos i de les ponències varen ésser recollits per "La Veu de Catalunya" de 17 de març del 1935 (1314). Ventosa i Calvell es dedicà a defensar el partit de les acusacions esquerranes d'haver anat minant l'autonomia, especialment amb la qüestió agrària. I Cambó, entre altres coses, va apuntar que la Lliga Catalana recolzaria la tasca de reformar la Constitució espanyola:

"... una Constitució que no responia ni a la realitat ni a les necessitats d'Espanya, sinó a les idees i preocupacions d'alguns homes de les Constituents..." (1315).

Amb aquesta idea de reforma de la Constitució Cambó va anar a Madrid a pronunciar una conferència programada pel dia 11 d'abril del 1935, al "Cine Goya". Conferència celebrada enmig de notable expectació, i a la qual va assistir, entre altres, Calvo Sotelo. El tema era sobre economia i la crisi mundial, ocupant bona part de les referències del líder de la Lliga Catalana la temàtica de l'Estat i de la seva relació amb l'economia (1316). La filosofia camboniana en aquells moments era aquesta respecte a les economies mixtes:

"... situación -la de les economies mixtes- que se caracteriza por el respeto, aún, a la propiedad privada por la admisión, aún, de la iniciativa individual para crear, para dirigir negocios y aún para aprovecharse de lo que llamaba Carlos Marx la Plusvalía. En casi todos los países del planeta donde se produce esta situación intermedia, se ve que respetan, aún la propiedad individual y la libertad, alguna libertad, de iniciativa; pero en todos ellos, en mayor o menor grado, el Estado limita, coarta esa libertad. En un Estado con acento de mando, en otros con voz paternal, siempre sosteniendo el intervencionismo del Estado en nombre del interés público y muchas veces en interés de los propios intervenidos" (1317).

Aquesta, evidentment, era la situació a nombrosos països d'Occident, àdhuc Estats Units, on Roosevelt desenvolupava la política intervencionista del "New Deal". Per a Cambó, la intervenció estatal matava la iniciativa privada, encara que aquella s'anomeni "economia dirigida":

"Aquí en España, y algo ocurre en todas partes, cuando se ha inventado una frase, se ha inventado una almohada para todos los espíritus perezosos que acostumbra abundar en demasía... Se ha dicho economía dirigida y se han echado la siesta sobre esta frase" (1318).

El to spencerià era ara, ací, clar, i culminà amb una notable crida als empresaris contra l'Estat:

"Yo me quiero dirigir muy especialmente a los burgueses que me escuchan, especialmente industriales i agrícolas. Cuando por la sobreproducción se produce una baja en los precios se os ocurre pedir al Estado que intervenga para mantener un precio remunerador... Como el que escribía en prosa sin saberlo, vosotros hacéis con ello socialismo sin daros cuenta. Porque una vez que hayáis invitado al Estado para que os garantice una renta mínima... invitais al Estado para que garantice una renta máxima y cuando se haya llegado a ello ... ya el Estado será en realidad el amo de la economía privada" (1319).

He cregut útil esbrinar aquestes idees spencerianes de Cambó, puix ja no li quedarien gaires oportuni-

tats de tornar a parlar assossegadament, en pla de conferenciant, a Madrid. La filosofia, ací, és clara: impedir la penetració estatal a l'economia. L'Estat només haurà d'intervenir en la qüestió social, per a mantenir l'ordre.

La Lliga Catalana col.laborant amb els "renegats":
dins el Govern de Pich i Pon

Les peticions de Cambó a Lerroux -insistents- per a què la Lliga Catalana tingués un paper en l'administració de l'autonomia catalana, completament minvada des d'octubre del 1934, va trobar, finalment, resó, i a finals d'abril, Pich i Pon substituï Portela com a cap de la Generalitat, i entraren en el petit Govern de la Generalitat Duràn i Ventosa (Cultura), Escalas (Finances) i Vallés i Pujals (Obres Públiques). És a dir, els homes de la Lliga Catalana estaven en un Govern presidit per un lerrouxista -amb tot el significat històric que això comportava-, i compartint carteres ministerials amb tres cedistes i dos lerrouxistes més. Amb altres paraules, col.laboraven amb aquells "catalans renegats" als quals es referí unes setmanes abans Ventosa i Calvell. Però la Lliga Catalana, com hem dit repetidament, dominada pel maquiavel·lisme, era per sobre de tot un partit de poder.

Aquesta etapa, quasi fins a la fi de l'any, fou relativament tranquil·la, puix l'atenció del país hauria d'estar, aviat, centrada amb l'escàndol del "Straperlo", que significaria més endavant la dissolució del Partit Radical.

Però anem per parts. La panoràmica tenia com a punt central una lenta recuperació de les esquerres. Recuperació de les seves organitzacions i recuperació de la seva credibilitat entre l'opinió pública. I els homes de la Lliga Catalana tenien això ben present en tot moment.

En primer lloc, la Lliga Catalana es preocupava de rentar-se la cara, defenent-se de les acusacions de col.laboracionisme amb els "renegats", i a "La Veu de Catalunya" de l'1 de maig del 1935 trobem una editorial titulada Per la causa essencial de Catalunya. En ella es deia(4220)

"¿Quina havia d'ésser, doncs, la nostra actitud en aquest moment? dels dos termes del dilema que plantejava la instauració del règim transitori, el Govern de la República es decanta cap a la restauració dels òrgans del nostre govern autònom. I com a garantia de la seva sinceritat i de la seva lleialtat, hi ofereix una intervenció efectiva als homes del catalanisme històric. ¿Poden els homes de la Lliga negligir aquesta oportunitat de salvar el que es pugui del que va comprometre la conducta insensata de les esquerres catalanes?" (1321).

Naturalment, la resposta a la pregunta ja havia estat donada amb l'entrada de Duràn i Ventosa, Escalas i Vallés i Pujals en la coalició amb els lerrouxistes i els cedistes.

Intentant mantenir-se equidistant en el camp de les pugnes polítiques, combinava la Lliga Catalana la

crítica a l'esquerra amb crítiques als grollers centralistes espanyols. Veiem, primer, com Brunet desmitifica El primer de Maig, en un article publicat a "La Veu de Catalunya" l'1 de maig del 1935 (1322):

"Aquesta festa del primer de maig portarà sempre al front la marca del seu pare, el socialisme... El socialisme té dues cares. L'odi al treball i a la feina ben feta és una heretgia quan es tracta de servir a l'Estat. Però l'Estat socialista també té patrons i capatassos, paga més malament a l'obrer que el règim de llibertat, no li reconeix cap mena de dret i no suprimeix la fam..." (1323).

Això per una banda, per a desacreditar els programes més o menys socialitzants de les esquerres. Per l'altra, defenent-se també dels atacs de separatisme que, de tant en tant, algun centralista de Madrid llançava contra el "tot Catalunya", sense distingir. Veiem ara què diu en Brunet d'això del "separatisme", en un article de "La Veu de Catalunya" del 3 de maig del 1935, titulat: Separatisme contra catalanisme (1324):

"Això del separatisme és un mite que es van inventar els polítics de la monarquia. I ells i la monarquia en foren les primeres víctimes. Hi ha més separatisme de la part d'allà que de la part d'ací... el separatisme català -senyor Royo que em llegiu- és un mite. Però entenem-nos: el problema català, mal entés i mal enfocat, és el ferment més dissolvent d'Espanya..." (1325).

Però en Brunet, en aquells dies relativament tranquils, estava per tot. I àdhuc tingué temps per a retreure un tema vell: el de l'ensenyament i la seva relació amb l'Església Catòlica. La nostra correspon a un article de "La Veu de Catalunya" del 7 de maig del 1935, titulat Sobre l'escola laica (1326). Diu:

"Els nostres laico-ateus no han tingut temps d'assabentar-se que l'ateisme no ha merescut cap respecte a molts escriptors anticristians: a Víctor Hugo els ateus li feien fàstic; Voltaire els odiava. Això em fa pensar en un proverbi àrab... "el musulmán és superior al cristià, el cristià al jueu, el jueu al porc, i el porc a l'ateu..." (1327)

O com en aquell altre, aparegut el 5 de juny del 1935 a "La Veu de Catalunya", titulat L'anticrist a les escoles (1328), en el qual l'autor analitza "l'obra de corrupció" que es donava a certes escoles els dies previs als fets d'Octubre:

"... l'esperit que animava els vostres esquerrans de tots els matisos, des dels qui ocupaven el Poder fins als militants de la FAI, passant pels socialistes i comunistes. Tota aquesta gent, tant els de coll i punys com els d'espardenya, coincidien en una preocupació: descristianitzar el poble. Per descristianitzar el poble tots sabien que s'ha de començar per l'escola... I amb una velocitat extraordinària ens haurien posat al nivell de Rússia i Mèxic..." (1329)

És a dir, combinant "ensenyament" amb el record permanent del "6 d'Octubre", incorporat ja definitivament al vocabulari de la Lliga Catalana com a sinònim de "comunisme", etc. El cant a les excel·lències pròpies -típic, en general, de qualsevol partit polític, era tret acusatíssim en la Lliga Catalana. Una mostra de l'autoelogi és una editorial del 9 de juny del 1935, apareguda a "La Veu de Catalunya" com La minoria de Lliga Catalana a les Corts de la República (1330).

"... (la) actitud de la minoria de Lliga Catalana a les Corts de la República és ja, ella sola, un exemple i un estimul en aquestes circumstàncies. És un doble servei prestat patriòticament a Catalunya i a la República... Moltes vegades, per la seva mateixa posició de centre, la situació de la minoria parlamentària de Lliga Catalana a les Corts de la República, no és gaire confortable... Amb tot, la seva veu és escoltada sempre amb gran respecte" (1331).

Seguí, puix, l'obsessió de col·locar-se al centre, quan en realitat la polèmica amb les dretes dures del Parlament espanyol les tenien els homes de la Lliga Catalana només quan sortia a debat la qüestió autonòmica catalana, i sempre sense discutir el contingut de l'autonomia, sino centrat-se en la simple forma. En la resta no havien diferències, puix ja hem vist l'ideal que, conjuntament, cercaven en l'horitzó Goicoechea, Cambó i Primo de Rivera.

La Lliga Catalana en el poder

Els canvis polítics a la governació de Catalunya en els dos darrers mesos del 1935 foren quasi concatenats, i en aquell interregne la presidència de la Generalitat passà, successivament, a Ignasi Villalonga i a Fèlix Escales.

El financer valencià, Villalonga, assumí aquella Presidència -anomenat a dit des de Madrid-, clar- el 19 de novembre del 1935. Financer i profundament dretista -després arrodoniria la seva enorme fortuna durant l'etapa franquista, controlant quantitat de companyies asseguradores-, el seu anomenament va ésser ben rebut per la Lliga Catalana, a l'espera de poder assumir ella mateixa la direcció política catalana. El 20 de novembre del 1935, "La Veu de Catalunya" comentava el anomenament en una editorial titulada El governador general de Catalunya (1332):

"... Per fortuna el nom ha estat ben trobat, i ens complaem a fer-ho constar, amb major autoritat, per tal com el senyor Villalonga no pertany pas a la Lliga, i no es podrà suposar que un esperit de passió inspiri les nostres paraules de satisfacció" (1333).

Pocs dies després, a Madrid, Cambó, en unes declaracions en roda de premsa, afirmava respecte l'anomenament de Villalonga:

"Soc ontrari al règim transitori ... però mentre subsisteixi aquest règim crec que el senyor Villalonga, pel gran coneixement que té de Catalunya i dels seus homes,

i perquè parla la llengua catalana, és la persona excepcionalment indicada per al dir càrrec" (1334).

I comentant l'avenir de l'Estatut, de fet suspès durant aquell "règim transitori" que durava ja més d'un any, Cambó manifestà el desig de rebutjar les matèries d'Ordre Públic en la recuperació estatutària, fent, així, un gran servei a aquells que eren partidaris d'una autonomia minvada:

"Crec necessari el restabliment de l'Estatut de Catalunya, excepte en la part d'ordre públic, que solament perjudicis ha causat..." (1335).

El 25 de novembre, Villalonga prengué possessió de la Generalitat i "La Veu de Catalunya" del dia següent ho comentava en una editorial titulada En mans dels catalans (1336):

"El senyor Villalonga ha demanat el concurs de tots els catalans per a restablir les nostres institucions autonòmiques i per a restablir la convivència cordial amb els altres pobles d'Espanya ... Creiem nosaltres que aquest concurs, en aquestes circumstàncies i amb aquella finalitat és un deure inexcusable de patriotisme... Pensem que, com ha dit, el senyor Villalonga, la sort de l'autonomia és a les mans dels catalans..." (1337).

La "governació" de Villalonga durà poc. I donaria pas -després d'una breu interinitat de Maluquer i Viladot- a la presidència ja d'un home de la Lliga Ca-

talana: Fèlix Escales, el 18 de desembre del 1935.

De fet, podem observar -i creiem que en darre-
ra instància la Lliga Catalana estava d'acord amb el
porcés a partir ja de la seva col.laboració amb en
Pich i Pon- la gradual evolució que dibuixa la volun-
tat política de Madrid respecte a Catalunya i a l'au-
tonomia:

- 1) Militarització
- 2) La direcció passa a un castellà civil, Por-
tela Valladares, amic del president de la
República.
- 3) La direcció és després traspasada a un ca-
talà políticament vinculat amb el lerrouxis-
me -un renegat, segons deia la Lliga Catala-
na abans de col.laborar amb ell-: Pich i Pon.
- 4) Posteriorment, passà a Villalonga, més un
administrador que un polític.
- 5) I finalment passava la direcció de la Gene-
ralitat a la Lliga Catalana: Fèlix Escales.

Escalés, no cal dir-ho fou extraordinàriament
ben rebut pel regionalistes. Per fi, el somni s'acom-
plia. L'espera havia estat llarga, però ara, quasi a
la fi de l'any 1935, la Lliga Catalana accedí a la go-
vernació de la minvada autonomia catalana. "La Veu de
Catalunya" manifestà aquella opinió el dia 20 de desem-
bre del 1935, en l'editorial titulada Fèlix Escales,
prèssident de la Generalitat (1338):

"Torna el senyor Escales al go-
vern de la Generalitat amb totes
les honors degudes a la seva al-
ta jerarquia espiritual i social
... El senyor Escales no necessi-
ta ésser presentat a casa nostra.

Català de Mallorca, s'incorporà des de la seva joventud al moviment cultural de la Renaixença, i establert a Barcelona, s'identificà amb la nostra vida comercial i bancària i formà part de la Mancomunitat de Catalunya" (1339).

Ara, "flexibilitzant-se", la Lliga Catalana, després d'haver dit, a 1932 i posteriorment en ocasions diverses, que l'autonomia de l'Estatut era extraordinària i -com hem vist ja-, que la Mancomunitat havia estat "irrisòria" al seu costat; doncs bé -repeteix-, ara, es tornava a assenyalar que aquella minvadíssima i desvalguda Mancomunitat era l'objectiu de la Generalitat dirigida per la Lliga Catalana:

"Sota la seva presidència, el govern de la Generalitat de Catalunya, integrat per il.lustres personalitats... -

totes de la Lliga Catalana, clar-

"..., podrà realitzar una obra fecunda de reconstrucció i de reparació... El camí únic que hi mena, si no és fàcil de seguir, no és difícil de triar. Es rependre la tradició catalanesca de govern democràtic iniciada per la Mancomunitat i evitar totes les desviacions de la demagògia, estranyes a l'esperit pairal" (1340).

CAP A LA DESFETA : CRISIS I ELECCIONS

Modificar la Constitució era gariebé l'objectiu de totes les dretes espanyoles -i catalanes-, excloent els grups monàrquics. Però aquesta reforma no va poder-se portar a efecte, puix la crisi del "Straperlo" i la corrupció que implicà a diverses esferes del poder estatal, accelerarien la dissolució del Parlament i la convocatòria d'eleccions legislatives al febrer del 1936. En Pla s'ocupava d'aquest tema de la "reforma constitucional" en un article publicat a "La Veu de Catalunya" el 27 de novembre del 1935, sota el títol de La reforma constitucional (1341). De la Constitució de la República opinava:

"La constitució és dolenta, certament. Recull, en forma de pedaços superposats, totes les grotesques innovacions que es produïren a Europa després de la guerra, fonamentades en l'arxigrotesca teoria del progrés polític. La constitució de Weimar ha estat enterrada per la voluntat absoluta i decisiva del noranta per cent de l'electorat alemany. La constitució de Txecoslovàquia anà bé mentre duraren els jocs florals demo-massarykians... I, ¿qué tenen a veure Weimar, Praga amb Madrid...? La Constitució és exètica, complicada, pedant, i no té ductilitat. La del 76, de l'immortal Cànovas, era infinitament superior..." (1342).

Però no hauria temps per a modificacions. Al desembre es succeïren dos governs dirigits per Portela

Valladares, el segon dels quals prepararia les eleccions de febrer de 1936.

La crisi del Partit Radical, motivada per l'affaire del "Straperlo", creava les condicions per a que Gil Robles assumís la direcció del Govern o perquè es dissolgués el Parlament. Alcalà-Zamora, escollí el segon camí. Cambó resumí a així la situació, en unes declaracions recollides a "La Veu de Catalunya" del 17 de desembre del 1935 (1343):

"Natural i legítim el desig de la CEDA d'obtenir per al seu cap la Presidència del Consell de Ministres, puix la CEDA es, en el Parlament, el més nombrós dels partits governamentals... Però (també) es indiscutible el dret del President de la República d'escollir al Cap del Govern" (1344).

El mateix Cambó va jugar un paper important en la solució de la crisi favorable a Portela Valladares, per l'ocupació de la presidència del Govern, i en les mentades declaracions explica les seves entrevistes successives amb Gil Robles, Luis Lucia, Chapaprieta i Alba. El líder de la CEDA no obtingué de Cambó el recolzament que esperava, i per això va manifestar repetidament que:

"El señor Cambó ha forjado este gobierno de acuerdo con su gran amigo el señor Portela. Que el señor Cambó quiere tener las manos libres en Catalunya para preparar el tinglado electoral..." (1345).

I després prosseguia, per despit, Gil Robles acu-

sant la Lliga Catalana de separatisme..., etc.

Mentre tant, la perspectiva del "Front Popular" ja era treballada, cara a l'opinió, per "La Veu de Catalunya", a través de Brunet, en un article del dia 28 de desembre del 1935, titulat precisament EL Front Popular (1346). Digué Brunet:

"A imitació de les esquerres franceses, els nostres esquerrans es proposen construir un Front Popular abans de les eleccions" (1347).

A Catalunya, el nucli del Front Popular el veia Brunet a través d'un miting antifeixista anunciat pel dia 29, i que el periodista esbrina d'aquesta forma:

"Parlaran... set oradors: Lluís Luque, del Partit Català Proletari, el partit que va fundar Jaume Comte i que, per un misteri inexplicable, sembla que s'està menant el partit comunista, amenaçat de morir d'un empatx de marxisme, si s'escolta el meu amic, el doctor en ciències marxistes, Andreu Nin; Hilari Arlandis, pel Partit Comunista de Catalunya; Manuel Galés, diputat de l'Esquerra a Parlament de Catalunya; el meu estimat amic don Emili Granier Barrera, que és l'únic revolucionari purità que he conegut, parlarà en nom de la Unió Socialista de Catalunya; el senyor Jaume Miravittles, abans comunista y avui esquerrà, perquè ell és un home pràctic, parlarà en nom de l'Esquerra; l'amic Pere Ardiaca, que encara que es digui Ardiaca no és canonge, parlarà -esgarrifeu-vos!- en nom del Socors Roig Internacional; finalment, el diputat d'Esquerra

Republicana de Catalunya, don Josep A. Trabal, parlarà i presentarà..." (1348).

El clímax ja estava a les opinions a la fi de l'any 1933. Cambó és taxatiu. Va ésser-ho en un discurs pronunciat al Palau de la Música Catalana el dia 30 de desembre del 1935, que recolliria "La Veu de Catalunya" del dia següent (1349). Digué Cambó respecte a les possibilitats del Front Popular:

"No sé si es formarà coalició d'esquerres, comprenent el partit socialista i el comunista. De formar-se, els qui menys m'han de desitjar la victòria són els partits burgesos de Martínez Barrio, Azaña i Sánchez Román. Perquè la més gran força dels vots de la coalició seria dels socialistes i comunistes. La missió dels republicans burgesos fora la de Kerensky; però si Azaña i Martínez Barrio, i Sánchez Román i Marcel·li Domingo se senten Kerensky, Espanya no se sentirà Rússia i no consentirà que se la faci joguina del comunisme" (1350).

L'any 1936 s'obria incert des del punt de vista polític. Incert davant la perspectiva de les eleccions convocades pel mes de febrer. En Brunet, en canvi, no estava pas tan convençut de la incertesa, puix, a "La Veu de Catalunya" de l'1 de gener de 1936, en l'article titulat L'any 1936 (1351), no encerta en dir que:

"Aquest 1936 arriba, per a nosaltres amb un decret de dissolució de Corts i amb la profecia d'una ensorrada de les esquerres. Això és més clar que sol ... Cal, des d'ara, pensar-hi en aquesta victòria i treballar com si cada circumscripció i cada poblet fossin el centre de l'univers"

Ja apunten a fons contra el cor del 14 d'abril del 1931, és a dir, contra la moderada Constitució vigent de la República, Pla disparava fortes canonades, en la perspectiva d'un triomf de les dretes. Diu Pla el 8 de gener del 1936 en un article de "La Veu de Catalunya" titulat Una constitució pertorbadora i un país pertorbat (1353):

"... La veritat es aquesta: que la constitució elaborada sobre textos estrangers i odis nacionals pels homes del bienni es totalment inservible" (1354).

Amb perspectiva de victòria, segons Brunet, i necessitat de canviar la Constitució, segons Pla, s'enfilaren les eleccions de febrer per part del dretisme català.

FRONT CATALÀ D'ORDRE VERSUS FRONT POPULAR

En quin terreny es va moure la Lliga Catalana en la perspectiva electoral?. En Pla, a 1940, creu que les dretes moderades estaven, a les vigílies electorals del febrer del 1936 acabades, encara que ja hem vist com en el curs dels esdeveniments no opinava així. Veiem com classificava, després de la guerra civil, el camp de les dretes:

"Los partidos de derecha extrema viven la satisfacción ideológica de ver como triunfan todos sus puntos de vista. La derecha oportunista, gastada por dos años de esterilidad compartida con el lerrouxismo, ha perdido su esperanza primigenia" (1355).

Tres tipus de dreta: la lerrouxista, la "oportunistista" i la "dreta extrema". Els primers els radicals, els segons la CEDA i els tercers el "Bloque Nacional" de Calvo Sotelo i els micropartits feixistes. ¿I la Lliga Catalana? Seguint el fil de la història cal situar-la dins la dreta "oportunistista", malgrat les àmplies àrees tradicionalistes i extremes que cal detectar en la seva actuació dins la República. Mes, envers les eleccions del 1936, la dreta "oportunistista" donava un pas a la seva ... dreta. Cap a l'extrem.

El 7 de gener del 1936 fou publicat finalment el decret de dissolució del Parlament, i es convocaven eleccions pel 16 de febrer -segona volta, l'1 de març-.

El Front Popular estava ja consolidat, àdhuc amb el suport electoral de la CNT-FAI, el que reforçava la possibilitat de victòria esquerrana. L'anàlisi d'aquest Front Popular és molt curiós. Des de l'òptica de les dretes, ja en el moment mateix dels fets, en plena lluita electoral, com després, historiogràficament -i no em refereixo solament a la història escrita per Pla, sinó a autors del tipus de Payne-, el Front Popular era el "comunisme".

Però el Front Popular fou molt moderat. De revolucionari tingué poca cosa. Gairebé res. Puix el seu programa no podia ésser més reformador, des del punt de vista esquerrà, clar que el seu contingut ha d'anàlitzar-se sempre amb cura: amb un ull llegint-lo i l'altre observant la qualitat de les dretes del país. Si tenim en compte el que són aquestes dretes, el programa era "tremendament revolucionari"1 He ací un resum del mateix: el "Manifest programàtic" era signat per les esquerres burgeses -Azaña, Martínez Barrio-, els

socialistes, els comunistes i els anarquistes:

- Amnistia política
- Revisió de sentències aplicades en funció de la llei de Vagos.
- Reposició d'empleats i de funcionaris.
- Readmissió d'obrers acomiadats.
- Reparacions a les víctimes de la repressió.
- Vigència plena de la Constitució i reforma del Tribunal de Garanties Constitucionals.
- Reformes de lleis orgàniques, municipals...
- Control de les forces d'Ordre Públic.
- Reforma Agrària -rebutjant expressament qualsevol veleïtat de socialització de la terra.

Aquest petit resum no és sospitós, puix és obra de Pla (1356), i cal dir que per a ell això era "revolucionari".

Observem que la clau d'aquest Front Popular era no proposar cap mesura de canvi de les formes de producció -el mode de producció que diu la historiografia marxista-. Àdhuc es contemplava, una vegada més, una Reforma Agrària burgesa, per a distribuir la terra a qui la treballés. I no figurava cap menció del control obrer de les indústries. Era un programa inspirat en l'esperit del 14 d'abril del 1931. Un programa que dirigiria, en el Govern, els reformistes burgesos, amb el suport extern de les esquerres pròpiament dites. Un programa defensiu si tenim en compte la ferotgitat de les dretes del país. En canvi, per a Pla, el programa:

"... en la hipòtesis que se hubiera podido desarrollar normalmente en el terreno legislativo,

hubiera conducido a la instauración pura y simple del régimen comunista en España" (1357).

Empalmant, aquesta tesi, consenqüentment, amb el tipus de campanya realitzada a Catalunya per la Lliga Catalana, aglutinadora d'un extremista Front d'Ordre. Veiem, com a mostra, l'editorial de "La Veu de Catalunya" del 29 de gener del 1936, titulada Les esquerres al servei del comunisme soviètic (1358). "L'aliança procomunista" dirà:

"... ha estat més que acceptada, cercada i pactada pels partits burgesos de les esquerres espanyoles de Madrid i per la seva sucursal a Barcelona, la coalició de les esquerres catalanes. Les esquerres de casa nostra s'han posat al servei incondicional dels comunistes de Moscou..." (1359).

Visió realment interessada, i en funció de la qual la Lliga Catalana justifica el seu desplaçament cap a l'extrema dreta, puix:

"... el sot fet que les esquerres catalanes acceptin la companyia del comunisme soviètic... justifica l'existència i la victòria del Front Català d'Ordre" (1360).

Doncs, en el cas del triomf d'aquells, diu l'editorial amb una demagògia plausible:

"... el nostre poble quedaria al marge de la civilització occidental i cristiana... No és que ho diguem nosaltres... Ho diu tota

l'ànima catalana, tota la societat catalana, tota la tradició catalana radicalment contrària a la lluita de classes..." (1361).

La Lliga Catalana va impulsar un "Front d'Ordre" amb la perspectiva d'agrupar des de radicals -per l'esquerra- a tradicionalistes -per la dreta-. Les dificultats inicials -amb grups i personalitats no autonomistes respecte a la qüestió catalana, és a dir, amb els "renegats"- haurien finalment d'ésser superades, per iniciativa de la pròpia Lliga Catalana i, més concretament, de Ventosa i Calvell, pot veure's en l'anàlisi del Document aparegut a "La Veu de Catalunya" el 19 de gener del 1936 (1362).

Molas ho sintetitza assenyalant que inicialment la Lliga Catalana no tingué voluntat de presentar-se amb polítics que rebutjaven l'autonomisme (com Cirera Voltà), però finalment

"transigiran en l'aliança, a canvi que s'els otorgui la direcció de la campanya electoral, campanya que haurà de basar-se en el dretisme més radical, però que es podrà suavitzar en certa mesura" (1363).

Així, la Lliga Catalana formà bloc amb CEDA, Renovació Espanyola i els tradicionalistes, com també ho confirma Pla:

"Excepto en Catalunya, donde fueron a la lucha unidos regionalistas, tradicionalistas, y monárquicos, cedistas y radicales, en rarisimas provincias -es refereix al reste d'Espanya- se produjo,

en el primer turno, la unión. Algunas beneméritas personas -como el Sr. Luca de Tena, por ejemplo-, trabajaron incansablemente en este sentido. No lograron nada sustancial. No se logró -¡Dios mío!- ni la inclusión en una candidatura segura del nombre y de la persona de José Antonio Primo de Rivera" (1364).

La propaganda electoral, com s'ha dit, fou d'extrema radicalitat. I les extre es dretes espanyoles -puix ara havien desaparegut les dretes moderades- utilitzarien com a constant, a la campanya, les referències a l'assimilació entre "Front Popular" i "la Rússia comunista". Titulars com els que segueixen era la norma aquells dies a "La Veu de Catalunya": "La política soviètica ha resolt a cops de sabre el problema dels infants abandonats"; "Destrucció de la família a Rússia"; "Els soviets es queden les collites"; "Els obrers afamats a l'URSS", etc., etc. Tot això barrejant-ho amb el programa de l'anomenat "Front Popular", que ni de lluny tingué prevista l'estatalització de la terra o el control obrer de la indústria.

Ventosa i Calvell analitzà a Sabadell, el 26 de gener del 1936, la situació, en un discurs reproduït per "La Veu de Catalunya" del 28 (1365). Digué el líder regionalista:

"hi ha arreu del país... un sentiment d'angoixa davant la possibilitat de que puguin triomfar les esquerres... la Borsa acusaria en les seves cotitzacions la ruïna i la minva en el capital dels que tenen valors públics, que veurien disminuir el producte del seu estalvi..." (1366).

I en funció d'aquestes prediccions, Ventosa demana el vot per al "Front Català d'Ordre", concebut en aliança -com s'ha vist- àdhuc amb enemics del catalanisme. Contradicció que Ventosa justificà de la següent manera:

"Jo suposo que algú deu pensar: ¿Però que és això de parlar de catalanitat d'aquesta candidatura? Evidentment, en la candidatura que anirà conjuntament amb nosaltres hi ha alguns homes que no són catalanistes... Però jo us dic que, tot i essent així, ningú, seriosament, no pot pensar que això representi un perill per a les nostres idees catalanistes. No sols per la participació quan a nombre, no sols per la garantia que ofereixen a tots els catalans els noms i la nostra història, sinó... els que no tinguin significació catalanista dintre la candidatura conjunta, de totes maneres hauran de reconèixer... quan hagin triomfat, que deuen el seu triomf a que els han votat molts milers d'electors catalanistes..." (1367).

I com a colofó d'aquestes vigílies electorals hi ha una editorial de "La Veu de Catalunya", del 2 de febrer del 1936, titulada La significació del veredict del 16 de febrer, que té interès (1368). Diu, entre altres coses:

"El poble de Catalunya abandonà el Govern de l'Esquerra la nit del 6 d'octubre... ¿Com volen ara els homes i els diaris de les esquerres coalitzades que el poble de Catalunya digui el contràri el 16 de febrer? Ni ho dirà,

ni pot dir-ho. Repetirà que ell no es sublevà el 6 d'octubre, que ell no trencà el 6 d'octubre el pacte de l'Estatut. I això no ho pot dir, sinó d'una sola manera, derrotant copiosament les esquerres polítiques i socials coalitzades. I això serà el veredicté inequívoc del cos electoral de Catalunya el 16 de febrer". (1369).

S'equivocaven.

DES DE LA VICTÒRIA "POPULAR" A LA DESFETA FINAL

El poble de Catalunya, mantenint la seva tradició esquerrana manifestada des del 14 d'abril del 1931, va rebutjar el "Front Català d'Ordre". Guanyà, doncs el "Front Popular". Al Parlament espanyol la Lliga Catalana portà 13 diputats. L'Esquerra Republicana, amb els seus aliats -matisos diu Pla-, 38. A Espanya també triomfaren, en darrera instància, les esquerres, consolidant-se, puix, aquell "Front Popular", tan moderat en el seu programa i en la seva activitat fins el juliol... Moderació que potser fou la causa de la guerra civil, puix en cert sentit hauria d'ésser presa com a "debilitat" per les dretes espanyoles, ja catalitzades cap a l'extrem.

En el Govern que formà Azaña no figurava ni un sol ministre socialista. Tots eren homes de l'esquerra "burguesa", com diu Pla.

Fou aquell, al meu entendre, un greu error dels socialistes, partit majoritari dins l'arc esquerrà. No era suficient recolzat des de fora -i els comunistes

també s'havien compromés a fer-ho- a aquell Govern reformador moderat. Hagués estat necessari que els socialistes prenguessin la direcció de la política espanyola decididament, per a donar veritable entitat a aquell espectre de "Front Popular". El radicalisme de Largo Caballero, per exemple, a la campanya electoral, o el de "La Pasionaria", no es correlacionaven amb la posterior voluntat governamental. Fou aquest fet el que provocà que el país entrés en una segona -i ara morbosa- edició del període inicial de la República. Ja no era temps d'això, i aquest fet seria interpretat per les dretes conspiratives com un ressò de por en el camp esquerrà a assumir plenament el seu triomf. La debilitat del "Front Popular", que en realitat era un Govern de reforma burgesa, convidava implícitament a la sublevació del 18 de juliol del 1936. "El Front Popular" va ésser dèbil, però el poble no. I el poble defendria durant tres anys l'esperit d'un canvi -ara radical- a la vida social de la nació, fins la seva extenuació.

La conseqüència immediata de la victòria esquerrana a Catalunya fou la dimissió d'Escales de la Presidència de la Generalitat i la recuperació de l'Estatut. Companys fou confirmat President de la Generalitat pel Parlament de Catalunya el 29 de febrer del 1936, i l'1 de març formà un govern similar a l'anterior als fets d'Octubre, ara sense el nucli pertorbador dels seguidors de Dencàs.

A nivell de l'Estat espanyol, Azaña formà el seu Govern nº 4 el dia 19 de febrer, que durà fins el 10 de maig, en què va ésser anomenat president de la República, succeint a Alcalà-Zamora, destituït, Casa-

res Quiroga assumí aleshores la direcció del Govern, i amb ell dirigint la política del país es produiria la sublevació militar del 18 de juliol.

Algunes notes sobre l'evolució de la Lliga Catalana fins a la desfeta

Per a les eleccions de compromisaris que havien d'escollir al President de la República -elecció feta el 26 d'abril-, la Lliga Catalana va participar aïllada, puix els seus companys del Front Català d'Ordre boicotejaren l'elecció.

En aquest lapsus de temps, abril-juliol, la Lliga Catalana va seguir una existència lànguida. Cambó havia perdut l'escó de diputat, i el partit quedava novament situat a l'oposició, conservant, a Catalunya, el paper de gran partit opositor.

Pla assenyala que la Lliga Catalana va fer "front", al Parlament espanyol, amb la CEDA i el Bloque Nacional", parlant del trio Calvo Sotelo-Gil Robles-Ventosa i Calvell com del "muro de contenciones a los desmanes gubernamentales" (1370). De fet, Ventosa i Calvell dirigí la política parlamentària de la Lliga Catalana, tal com definia "La Veu de Catalunya" del 4 d'abril del 1936, en un article titulat La gravetat de la situació (1371):

"Es per a nosaltres una satisfacció patriòtica poder constatar que aquests deures, pel que a l'oposició es refereix, han estat complerts... en forma admirable per la minoria parlamentària

de Lliga Catalana... sota el guia mestriol del nostre il.lustre i volgut amic senyor Joan Ventosa i Calvell" (1372).

Ventosa i Calvell actuà al Parlament espanyol recolzant i sumant-se -com demostra Pla- a les iniciatives de la dreta extrema encapçalada per Calvo Sotelo, que va a arribar a fer l'exaltació del feixisme difós com a forma de defensa de l'Espanya eterna davant l'amenaça comunista. Ventosa no arribà a tant. Però sosté al respecte:

"... se dió todo el mundo cuenta de la aparición de un equipo de gran categoría en la derecha española. La agresividad del señor Gil Robles, hábil polemista, la dureza y constancia del señor Calvo Sotelo, que no deja pasar ocasión ni motivo para exponer los principios de la política nacional, la habilidad y experiencia del señor Ventosa, que coordina su esfuerzo con los otros dos políticos..." (1373).

Mentre tant "La Veu de Catalunya" feia una tasca de derrotisme, recuperant així la mateixa funció exercida ja entre el 14 d'abril del 1931 i el setembre del 1933, seguint amb els tòpics sobre la "crisi econòmica", la "necessitat de canviar la Constitució", la "lleï electoral", etc., etc. (1374).

Al maig del 1936 "La Veu de Catalunya" publicava una nota del Consell de Govern de la Lliga Catalana (1375) en la qual s'anunciava la celebració d'una Assemblea Extraordinària per al mes de setembre, la qual ja no es faria, puix el 18 de juliol del 1936 fou un

dia de ruptura en la història del país, i en aquesta ruptura va morir la Lliga Catalana.

La vigília del 18 de juliol -segons explica Nadal, i recull Molas- Cambó estava al corrent que es preparava una mena d'acció militar, però també és necessari dir que la idea no semblava entusiasmar gaire els homes de la Lliga Catalana, que recordant la Dictadura primorriverista es veien, ara, una altra vegada, apartats de la política i de la possibilitat de governar a Catalunya. La tibiessa de la posició de la Lliga Catalana es reflexa en un article de Duràn i Ventosa del 16 de juliol del 1936 publicat a "La Veu de Catalunya" sota el títol de La causa veritable i l'únic remei (1376), en el que diu:

"No seran dictadures del proletariat, ni dictadures de dretes, les que salvin Espanya. Mentre no canviï la mentalitat general i la concepció del paper que correspon als Governos a l'Autoritat; mentre no es convenci tothom que la llei ha d'estar per damunt de tots..." (1377).

!Ah! Com recorden aquestes paraules les que mil vegades repetí Azaña al llarg del bieni 1931-1933. Quan Azaña volgué, moderadament, fer obeir les lleis, trobà a la seva esquerra una impaciència revolucionària, i a la seva dreta un bloc de gent privilegiada que sabotejaren tots els seus esforços de moderació reformadora de "les mentalitats" i de les estructures socials. I entre aquelles gents de dretes, dins d'aquell bloc entorpidor, conservador extrem d'uns privilegis aristocratitzants, es trobava la Lliga Catalana.

Com crit agònic, final, el 18 de juliol mateix, a "La Veu de Catalunya", Joaquim Pellicena -qui un dia defensà la democràcia formal contra l'ideari feixistitzant de Brunet, company de partit i de redacció- escrigué la darrera editorial. Demanà Pellicena: El respecte a la llei (1378).